

zilveren STROMEN

Een visie op de sportvisserij, de visstand en het visserijbeheer op de grote rivieren

**Een visie op de sportvisserij, de visstand
en het visserijbeheer op de grote rivieren**

door

werkgroep "Zilveren Stroom"

september 2008

ZilverenStroom

zilveren
STROMEN

VOORWOORD

Zilveren Stroom is een initiatief van de hengelsportfederaties in het rivierengebied en Sportvisserij Nederland. Samen met de andere deelnemende organisaties hebben zij een convenant gesloten. Hierin zijn doelstellingen ten aanzien van het beheer van de visstand en visserij op de grote rivieren en het benedenrivierengebied geformuleerd. Om deze doelen te bereiken is een duidelijke visie – geheel met een goede uitvoering - essentieel. Dit rapport is vanuit de sportvisserij de integrale visie op het beheer van de visstand en visserij op de rivieren.

Vanuit de deelnemende organisaties is de werkgroep 'Zilveren Stroom' ingesteld om deze visie voor te bereiden en kennis en informatie hiervoor in achtergronddocumenten vast te leggen. Deze achtergronddocumenten zijn in 2005 verschenen.

De opdracht aan de werkgroep luidt: "In een interactief proces komen tot een perspectiefrijke, eenduidige en reële visie op de sportvisserij, de visstand en het visserijbeheer, waarin op basis van kennis en inzichten kansen en bedreigingen worden gevisualiseerd ten behoeve van het werk van de afzonderlijke VBC's."

Vanaf de start heeft de Combinatie van Beroepsvissers geparticipeerd in de werkgroep. Helaas is de Combinatie in de afrondingsfase van de visie (juli 2007) uit het project gestapt. De leden van de Verenigde Riviervissers 'Samen Sterk' hebben unaniem aan de Combinatie aangegeven niet langer te willen bijdragen en akkoord te kunnen gaan met de inhoud van het eindconcept van de visie. De Combinatie van Beroepsvissers heeft daarop moeten besluiten zich terug te trekken uit het project. De sportvisserijorganisaties betreuren dit besluit, vooral omdat in de werkgroep een proces van constructieve samenwerking was gerealiseerd.

De sportvisserijorganisaties hebben besloten deze visie verder binnen eigen geledingen af te ronden en te publiceren. Daarbij wordt het nog steeds op prijs gesteld wanneer de beroepsvissers op VBC-niveau waar mogelijk meewerken aan het realiseren van deze visie.

De voorliggende visie pretendeert niet volledig te zijn. Parallel aan belangrijke ontwikkelingen die spelen, is gekozen voor een visie met het karakter van een 'groeidocument'.

De voorliggende visie schetst vanuit deze ontwikkelingen kansen, maar ook bedreigingen en wil daarom een handreiking zijn aan hengelsportbestuurders om hierover onderbouwde besluiten te nemen. De visie heeft ook tot doel anderen te informeren en te betrekken bij onze wensen rondom vis en visserij. Aanvullend aan het uitbrengen van deze visie, streven wij naar het ontwikkelen van producten, de uitvoering van het Actieplan en het faciliteren van visrechthebbenden (ook in VBC-verband) bij het realiseren van gewenst beheer. Gezamenlijk staan hengelsportverenigingen, federaties, VBC's en Sportvisserij Nederland voor de uitdaging daarmee 'Zilveren stroom' voor vis en sportvisser te realiseren. De visie heeft ook tot doel anderen, waaronder de overheden, te informeren en te betrekken bij onze wensen rondom vis en visserij. Ook hen roep ik op waar mogelijk bij te dragen aan de uitvoering van 'Zilveren Stroom'.

Nol Sweep

Voorzitter Sportvisserij Nederland

SAMENVATTING

Zilveren Stroom is een initiatief van de hengelsportfederaties in het rivierengebied en Sportvisserij Nederland. De doelstellingen van het project zijn:

- Behoud en verbetering van de vismogelijkheden op en aan de rivieren;
- Een duurzame visstand, ook voor een duurzame visserij;
- Een betere belangenbehartiging;
- Zo veel mogelijk effect van menskracht en middelen;
- Zichtbaar maken wat de sportvisserij in de rivier-VBC's wel of niet kan gaan doen;
- Versterking van de positie van de VBC's;
- Versterking samenwerking tussen sportvisserij en andere belanghebbenden - waaronder de beroepsvisserij - ten aanzien van een duurzaam visserijbeheer.

De visie van dit project richt zich op verbetering van de leefomgeving van de vis en op het verbeteren van de organisatie van het visserijbeheer op de rivieren.

De verbetering van de leefomgeving is door nieuw rijksbeleid al in gang gezet. In de visie werpt de sportvisserij zich op als bewaker van een goede uitvoering van deze verbeteringen, via inspraak en actieve participatie in rivierprojecten.

De organisatie van het visserijbeheer is op de rivieren verre van optimaal. In de beheervisie worden diverse verbeterpunten benoemd die het visserijbeheer beter moeten stroomlijnen, doelgerichter moeten maken en moeten leiden tot een duurzamere visserij. Concreet worden verbeteringen voorgesteld op het vlak van:

- Toegankelijkheid rivieroever;
- Promotie sportvisserij rivieren;
- Criteria voor visplannen;
- Visstandonderzoek
- Vangstregistratie en monitoring
- Opheffen versnipperde visrechtsituatie
- Beperking autonomie heerlijk visrecht
- Een overkoepelende organisatie voor de riviervisserij;
- Financieringsstructuur.

Belangrijke ontwikkelingen – die ertoe hebben geleid dat een dynamisch groeidocument gewenst is, zijn:

- Veranderingen in het beleid voor de binnenvisserij;
- Uitvoering van de Europese Kaderrichtlijn Water, Waterbeheer 21ste eeuw en Natura2000 (Europese Vogel- en Habitatrichtlijn);
- De planologische kernbeslissing (pkb) 'Ruimte voor de Rivier';
- De Europese Aalverordening;
- Druk op de recreatieve toegankelijkheid en bereikbaarheid van rivieren;
- Beleid en uitvoering voor het (gedeeltelijk) herstel van zoet-zout overgangen;
- Organisatieveranderingen in de sport- en beroepsvisserij, zoals het fusieproces binnen de sportvisserij, de stelselwijziging visdocumenten, het verdwijnen van de vrije hengel en verschuivende verantwoordelijkheden in het visstandbeheer;
- De totstandkoming van VBC's in het rivierengebied;
- Herijking van de begrippen visstandbeheer en visserijbeheer;

- Internationalisering van beleid en organisatie, waaronder herstelprojecten voor vissen en stroomgebiedsprogramma's.

In het Achtergronddocument 'Beleid en planvorming' wordt nader ingegaan op een aantal van deze ontwikkelingen.

De visstand in het rivierengebied is geen constante. De verbeterde kwaliteit en het in gang gezette ecologische herstel van de rivieren biedt ruimte aan gedeeltelijk herstel van karakteristieke rivier- en trekvis. Aan de andere kant is er sprake van een sterke afname van de aalstand. Ontwikkelingen die soms perspectief bieden maar anderzijds ook vragen om een op duurzaamheid gericht en verantwoord visserijbeheer. Deze ontwikkelingen zijn beschreven in het Achtergronddocument 'Ontwikkelingsmogelijkheden voor vis in Rijn en Maas'.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING EN LEESWIJZER	9
1.1	Waarom Zilveren Stroom?	10
1.2	Doelstellingen en ambities	10
1.3	Rol beroepsvisserij	11
1.4	Het plangebied	11
1.5	Leeswijzer	11
2	VERANDERENDE RIVIEREN	13
2.1	De rivieren vroeger en nu	14
2.2	Ontwikkelingen rond de grote rivieren	15
2.3	Een veranderende visstand	16
2.3.1	De teruggang...	16
2.3.2	Het gaat weer de goede kant op...	17
2.3.3	Maar het kan en moet nog veel beter...	17
3	DE RIVIERVISSERIJ VROEGER EN NU	19
3.1	Riviervisserij in de vorige eeuw	20
3.1.1	De beroepsvisserij	20
3.1.2	Kenmerkende riviervisserijfactoren	22
3.1.3	Sportvisserij	23
3.2	Actuele situatie beroepsvisserij	24
3.2.2	Omvang van de beroepsvisserij	25
3.2.3	Organisatie	26
3.3	Actuele situatie sportvisserij	26
3.4	Visserij en de visstand	27
4	ORGANISATIE VAN HET VISSERIJBEHEER	29
4.1	Ontwikkelingen in visserijbeheer	30
4.1.1	Uitoefening van de visserij	30
4.1.2	Belangenbehartiging	31
4.1.3	Verdere decentralisatie	32
4.2	Het huidige visserijbeheer op de grote rivieren	32
4.2.1	Visstandbeheercommissies	32
4.2.2	Zilveren Stroom	33
4.3	Te verwachten ontwikkelingen	34
4.3.1	Visserijwet deels gedateerd, versnippering visrechten obstakel	35
4.4	Conclusies	35
5	VISIE	37
5.1	Inleiding	38
5.2	Visie op visstandbeheer	38
5.2.1	Thema biotoopherstel en waterkwaliteit	38
5.2.2	Thema visstand	39
5.3	Visie op visserijbeheer	40
5.3.1	Thema organisatie en samenwerking	40
5.3.2	Thema visserij	42
5.3.3	Thema: Visrechten	45
5.3.4	Thema beroepsvisserij	46
5.3.5	Thema Sportvisserij	47
5.3.6	Thema Wet- en regelgeving	49
5.3.7	Thema controle en handhaving	51
5.3.8	Thema financiering	52
5.3.9	Thema communicatie en promotie	53
6	ACTIEPLAN	55
	VERKLARENDE WOORDENLIJST	60
	VERWERKTE LITERATUUR	64
	BIJLAGEN	66

INLEIDING EN LEESWIJZER

1 INLEIDING EN LEESWIJZER

1.1 Waarom Zilveren Stromen?

Het beheer van de visstand en de visserij op de grote rivieren dient conform het huidige rijksbeleid in VBC's te worden vormgegeven. Daarbij wordt een integrale, duurzame en ecologisch verantwoorde aanpak voorgestaan. Dat dit niet eenvoudig is, wijst de praktijk in de vijf VBC's op de rivieren regelmatig uit. Als we kijken naar de werkgebieden van deze VBC's, gaat het voor een groot deel om dezelfde vraagstukken. Daarnaast hebben de gebieden ook meer specifieke problemen en uitdagingen. Tot nu toe ontbrak het de VBC's aan instrumentarium om de problemen voortvarend aan te pakken.

Er dienen zich ook nieuwe vraagstukken aan. Het toekomstig rijksbeleid ten aanzien van de binnenvisserij¹, Europese wetgeving als de Kaderrichtlijn Water en de Vogel- en Habitatrichtlijn en ingrijpende maatregelen in de rivier die voortvloeien uit het mega-project 'Ruimte voor de Rivier' zullen ook ingrijpen op de visstand en de visserij.

Omdat het binnen de rivier-VBC's voor een groot deel om dezelfde vraagstukken gaat, is vanuit efficiencyoverwegingen gekozen voor een gezamenlijke aanpak binnen het project Zilveren Stromen. Binnen dit project is het opstellen van een beheervisie voor alle rivier-VBC's het hoofddoel. Vragen die binnen deze beheervisie aan de orde komen zijn:

- Hoe kan het imago en de positie van de sportvisserij op de rivieren worden versterkt?
- Hoe kan het visstandbeheer op de rivieren door de VBC's beter gestalte krijgen?
- Op welke wijze kunnen sport- en beroepsvisserij bijdragen aan een duurzame visstand en visserij?
- Wat beogen beleidsmakers en beheerders landelijk en internationaal met de rivieren?
- Waar liggen kansen voor de sportvisserij en het visstand- en visserijbeheer?
- Hoe kunnen tijd en geld van de sportvisserijsector het meest efficiënt worden besteed?

De deelnemers aan het project Zilveren Stromen zien veel kansen en uitdagingen om de positie van de sportvisserij op de rivieren te versterken en het visserijbeheer te verbeteren. Een gecoördineerde en eenduidige aanpak wordt voorgestaan. Deze gezamenlijke visie is ook een kader en werk materiaal voor de rivier-VBC's. Om uitvoering te kunnen geven aan een gebiedsspecifieke aanpak, zal deze visie een gebiedsgerichte uitwerking voor de vijf VBC-deelgebieden moeten krijgen. Het opstellen en uitvoeren van Visplannen door VBC's zal hierin een centraal onderwerp dienen te zijn. Flankerende onderwerpen zijn regelgeving, visrechtaspecten en handhaving. Andere vervolghema's zijn het verbeteren van de bereikbaarheid en toegankelijkheid van de rivieroever voor de sportvisserij en het ontwikkelen en uitvoeren van toeristisch-recreatieve plannen.

1.2 Doelstellingen en ambities

Voor deze visie zijn de volgende doelstellingen geformuleerd:

- Formuleren van een visie ten aanzien van visserijbeheer, visstandbeheer en visserij.
- Aangeven wat de sportvisserij² van andere partijen verwacht, met een duidelijke beschrijving van verantwoordelijkheden en bevoegdheden.

- Aangeven waar knelpunten, maar ook oplossingen liggen.
- Aangeven van het benodigde gereedschap voor het uitvoeren van de maatregelen.
- Formuleren van aanbevelingen voor het per VBC-gebied opstellen van sterk op uitvoering gerichte (en toekomstig verplichte) visplannen. Als randvoorwaarde geldt ook dat deze plannen geen strijdigheid vertonen met het toetsingskader vanuit de Kaderrichtlijn Water en Natura2000 doelstellingen.

1.3 Rol beroepsvisserij

In het recente verleden zocht de beroepsvisserij maar weinig het contact met de overheid en andere partners om hun belangen te vertegenwoordigen. De laatste jaren is daar een kentering in gekomen. Zowel op lokaal niveau als landelijk en Europees niveau ziet men het belang van contacten en lobby en investeert men daarin. Professionele ondersteuning heeft daaraan bijgedragen.

De deelname aan Zilveren Stroom³ werd vanaf de start door de Combinatie van Beroepsvissers aangegrepen om ook een visie op de beroepsmatige riviervisserij te ontwikkelen. Door het terugtreden van de Combinatie van Beroepsvissers uit Zilveren Stroom is dit proces in het verband van Zilveren Stroom tot stilstand gekomen. Daarbij komt dat belangrijke, actuele onderwerpen als de dioxine-problematiek van de aal en de uitwerking van de EU-Aalverordening niet binnen de werkgroep kunnen worden geagendeerd en waar mogelijk met een gezamenlijke visie en adviezen aan de VBC's kunnen worden gecommuniceerd.

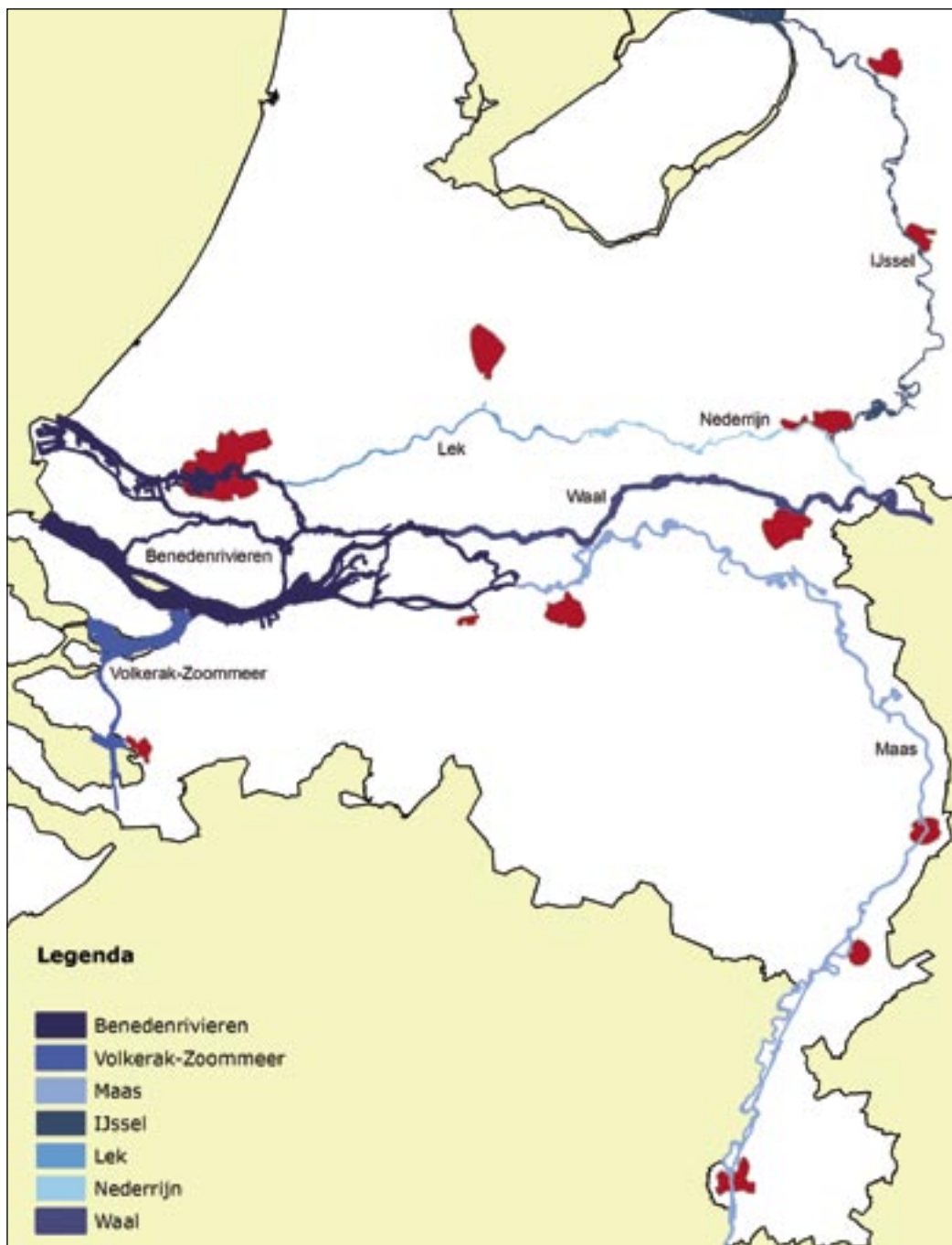
1.4 Het plangebied

Deze visie omvat het gebied van de grote rivieren en het benedenrivieren-gebied in Nederland. In figuur 1.1 is het totale plangebied aangegeven.

De rivieren zijn kenmerkende wateren voor Nederland. De landschappelijke schoonheid, maar ook de soms bedreigende dynamiek die van het water uit kan gaan, spreken tot de verbeelding. Rivieren zijn ingewikkelde, samenhangende wateren met veel functies en belangen. Visserij en het visstandbeheer hebben daarin de laatste decennia steeds te maken gehad met wisselende kansen, bedreigingen en perspectieven. Van open riolen met omvangrijke vissterftes tot de huidige toename van typische riviervissen. Een afnemende beroepsvisserij en een sterk gegroeide en gespecialiseerde sportvisserij. Normalisaties van de rivieren en waterkrachtcentrales, maar ook de aanleg van nevengeulen en vistrappen. Functies als veiligheid en transport hebben om belangrijke maatschappelijke redenen de hoogste prioriteit, anderzijds is de visserij op de rivieren een functie die voor een zeer omvangrijke gebruikersgroep relevant is. Bovendien is de visstand een belangrijke graadmeter voor het ecologisch functioneren van de rivieren.

1.5 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat in op de veranderingen in en rond grote rivieren en wat dit heeft veroorzaakt in de visstand. Hoofdstuk 3 geeft een beschrijving van de ontwikkelingen in de riviervisserij van vroeger tot het heden, waarbij onderscheid is gemaakt tussen beroeps- en sportvisserij. Vervolgens wordt in hoofdstuk 4 ingegaan op de organisatie van het visserijbeheer en wordt aangegeven welke veranderingen zich aandienen. In hoofdstuk 5 worden voor verschillende thema's streefbeelden beschreven. Aan de hand hiervan worden knelpunten en oplossingsrichtingen beschreven. In hoofdstuk 6 zijn in een Actieplan de actiepunten indicatief aangegeven met een tijdspad, een schatting van de benodigde middelen en verantwoordelijkheden.

figuur 1.1 Kaart van het plangebied

¹ Rond het tijdstip van het uitkomen van *Zilveren Stroom*, wordt vanuit de ministeries van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en Verkeer & Waterstaat nieuw beleid voor de binnenvisserij verwacht. Belangrijke onderwerpen zijn het functioneren van VBC's, het opstellen van Visplannen en de afstemming van het visserijbeheer op de Kaderrichtlijn Water en Natura 2000. Ook nieuw beleid voor de uitgifte van visrechten op de Staatswateren, waaronder de rivieren, is aangekondigd.

² De gezamenlijke hengelsportfederaties en Sportvisserij Nederland

³ In Bijlage II is de betreffende brief opgenomen

VERANDERENDE RIVIEREN 2

2 VERANDERENDE RIVIEREN

2.1 De rivieren vroeger en nu

Van oorsprong bood het rivierengebied een gevarieerd landschap in de vorm van brede en ondiepe hoofdstromen met eilandjes en zandbanken, geflankeerd door overstromingsvlaktes. Bij hoog water stroomden de rivieren breed uit over deze vlaktes, niet gehinderd door dijken. Hoofdstroom en overstromingsvlaktes vormden één geheel en bij de riviermonding vormden de rivieren met de zee één geheel in een groot en gevarieerd brakwatergebied. Een grote variatie aan leefgebieden en trekwegen, samen met de wisselingen in het waterpeil en zoutgehalte waren bepalend voor de aanwezige visstand. Een gevarieerde en dynamische visstand, waarbij zeker de periodieke overstroming van de overstromingsvlaktes (paai-, opgroei en voedselgebied) van grote invloed was op de omvang en samenstelling van deze visstand.

De mens beïnvloedt al vanaf de vroege middeleeuwen de loop en het functioneren van de Nederlandse rivieren. Dit liep uiteen van het recht-trekken van de kronkelende riviertakken (zie figuur 2.2), het aanleggen van kribben en dijken tot het graven van geheel nieuwe rivierarmen, het beïnvloeden van de waterverdeling (stuwen) en het terugdringen van de zee-invloed in de rivierdelta. Deze ingrepen hebben enorme consequenties gehad voor het ecosysteem. Door de inperking van de rivieren binnen een stelsel van winter- en zomerdijken werden de van oorsprong kilometersbrede overstromingsvlaktes sterk versmald. De overstromingen werden hierdoor abrupter en de overstromingsduur nam af. Verder weg gelegen wateren werden volledig afgesneden van de rivier. De uiterwaarden werden opgehoogd door rivierslib, met als gevolg een verdere afname van de overstromingen. In de hoofdgeul zelf namen de variaties in de stroomsnelheden sterk af en de gemiddelde stroomsnelheid nam toe. Kribben legden de hoofdgeul vast en zorgden samen met baggerwerken voor verdieping van de geul. Veel bijzondere vishabitats verdwenen. Met een toename van de scheepvaart werden veel oevers in de steen gezet om oeverafslag te voorkomen (bijvoorbeeld langs grote delen van de Maas en de IJssel) of ontstonden hoogdynamische oevermilieus in de kribvakken. Door deze ingrepen verdween de geleidelijke overgang van de hoofdgeul naar brede overstromingsvlaktes. Wat overbleef was een dynamische en diepe geul en smalle uiterwaarden met een sterk veranderd overstromingspatroon.

*Figuur 2.2
De Maas bij Megen;
het linker kaartje
is van 1866, het
rechter kaartje geeft
de huidige situatie
weer. De donker-
blauwe lijnen geven
respectievelijk de
huidige rivierloop en
die van 1866 weer.*

2.2 Ontwikkelingen rond de grote rivieren

Waterbeheer staat in Nederland volop in de belangstelling. Dit komt ook terug in (inter)nationaal beleid voor de rivieren. De belangrijkste beleidsthema's, met doorwerking naar alle riviertakken, zijn de bescherming tegen hoogwater, verhoging van de ruimtelijke kwaliteit (Ruimte voor de Rivier), de bescherming van soorten en biotopen (Natura2000) en het verbeteren van de ecologische kwaliteit via de Europese Kaderrichtlijn Water (verder KRW).

De invulling van het beleidsthema 'bescherming tegen hoogwater' vond ondermeer plaats door de Commissie Waterbeheer ('Waterbeleid voor de 21e eeuw'). De ruimtelijke consequenties van dit beleid zijn in hoofdlijnen opgenomen in de Nota Ruimte. Grote projecten die hieruit zijn voortgevloeid zijn de Maaswerken, Integrale Verkenning Maas en de PKB Ruimte voor de Rivier.

De PKB 'Ruimte voor de Rivier' bevindt zich inmiddels in de uitvoeringsfase. De uitvoering van dit megaproject dat voor een groot deel voor 2015 zal plaatsvinden, heeft naar verwachting een grote impact op de inrichting van de rivieren. Maatregelen die vooral voor de visstand en visserij interessant zijn, zijn die maatregelen die leiden tot een meer natuurlijk functioneren van de rivier, zoals de aanleg van geulen en verlaging van het winterbed. Tegelijkertijd kunnen de maatregelen van negatieve invloed zijn op de bereikbaarheid van de rivier voor sportvissers. De kribverlaging langs de Waal is een maatregel waardoor de beschikbaarheid van visstekken (sterk) afneemt.

In het kader van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn is een groot aantal gebieden in het rivierengebied aangewezen als beschermd gebied (Natura2000-gebied). De Vogel- en Habitatrichtlijn zijn in de Nederlandse wetgeving verwerkt (Flora- en Faunawet en de Natuurbeschermingswet). Voor de aangewezen beschermde gebieden zijn er instandhoudingsdoelen vastgesteld en voor 2009 dient er voor ieder gebied een beheerplan te zijn opgesteld. Een groot deel van de uiterwaarden van het rivierengebied is aangewezen als beschermd gebied en valt daarmee in de toekomst onder deze beheerplannen. Enerzijds zijn deze ontwikkelingen positief, omdat de beheerplannen mede gericht zullen zijn op behoud of toename van een aantal typische riviervissen en daarmee ten goede komen aan de visstand. Anderzijds kunnen er consequenties zijn voor de sportvisserij, met name wanneer er beperkingen worden gesteld aan het bestaand gebruik – waaronder de sportvisserij – in de aangewezen gebieden.

Met het van kracht worden van de KRW in 2000 is een kader geschapen voor de bescherming van oppervlaktewater op stroomgebiedsniveau. Vis vormt één van de kwaliteitselementen, waarmee rivieren worden gekarakteriseerd en beoordeeld en waarvoor maatregelen worden voorbereid. Voor de rivieren zijn de rapporten met daarin de karakterisering van de stroomgebieden inmiddels klaar, in 2009 moeten de eerste stroomgebiedsbeheerplannen gereed zijn. Binnen de karakterisering wordt visserij gezien als een menselijke belasting van het systeem en mogelijk kunnen er daarom beperkingen worden opgelegd. De monitoring die voortvloeit uit de KRW kan waardevolle informatie leveren ten behoeve van het visserij- en het visstandbeheer. Mede vanwege deze aspecten is het van groot belang dat de sportvisserij de ontwikkelingen goed volgt en zorgt voor een actieve inbreng.

Voor een beschrijving van relevante regionale projecten wordt verwezen naar Achtergronddocument 1. Daaruit blijkt dat de rivieren ingrijpende veranderingen zullen ondergaan. De vele inspraakmogelijkheden kunnen daarbij door de sportvisserij worden benut, daarbij ondersteund door de Achtergronddocumenten en de voorliggende visie.

2.3 Een veranderende visstand

2.3.1 De teruggang...

Tot het einde van de 19de eeuw kenden onze grote rivieren een rijke visstand. Een gevarieerde visstand met vissoorten die in de hoofdstromen zwommen, andere die vooral in de oeversgebieden voorkwamen. Trekvisseren gebruikten de rivier alleen als trekroute: als volwassen exemplaren op weg naar de bovenstrooms gelegen paaigebieden of als 'jonkie' om snel naar zee te zwemmen en daar volwassen te worden.

Rivieren als levende, zilveren stromen in een natuurlijk landschap, bevolkt door 'zilveren stromen' van alle mogelijke vissoorten. Kolossale steuren van soms drie meter lang, maar ook de kleine alver in grote scholen, ontelbare glasaaltjes vanuit zee. Typische riviervissen als barbelen, prikken, snepen en serpelingen, maar ook meer gewone zoetwatervissen zoals snoeken, baarzen, brasems en blankvoorns. Ze zorgden letterlijk voor beweeglijke 'zilveren stromen'. En de visser kon vissen in deze overvloed. Maar zo is het al lang niet meer...

*Figuur 2.3
In het stroomgebied van de Rijn en Maas stuiten vissen in hun tocht stroomop- of stroomafwaarts nog op tientallen barrières, waaronder de stuw bij Lith-Alphen in de Maas. Gelukkig is deze stuw inmiddels passeerbaar gemaakt voor vis.*

De visstand van de rivieren, van oorsprong rijk en gevarieerd, verarmde in de 20ste eeuw in snel tempo. Stuwen werden aangelegd en de rivieren aangepast voor de scheepvaart (normalisatie). Paa- en opgroeigebieden voor veel typische vissen, vooral ook in het buitenland, verdwenen of werden onbereikbaar. De Afsluitdijk en Deltawerken blokkeerden de trek van vis tussen zee en rivier. Ook heeft de industrialisatie en bevolkingstoename er voor gezorgd dat olie, chemicaliën, bestrijdingsmiddelen en andere verontreinigende stoffen in de rivieren terecht kwamen, waardoor periodiek grootschalige vissterfte optrad. Belangrijke vissoorten, zoals de zalm, de elft en de fint gingen snel in aantal achteruit en verdwenen zelfs helemaal.

Na de invoering van de Wet Verontreiniging Oppervlaktewater (1970) en de start van het Rijnactieplan (1987) verbeterde de kwaliteit van het rivierwater. De sanering van lozingen werd krachtig ter hand genomen. Gaandeweg werd echter duidelijk dat dit onvoldoende was voor een herstel van een gevarieerde visstand. Een gebrek aan typische rivierbiotopen als gevolg van riviernormalisaties en de aanwezigheid van de Deltawerken, stuwen en waterkrachtcentrales, waren hier debet aan. Dit geldt ook voor de kleine rivieren en beken als de haarvaten van het rivierengebied.

2.3.2 Het gaat weer de goede kant op...

In de jaren negentig is een begin gemaakt met het herinrichten van uiterwaarden en de aanleg van vistrappen langs stuwen. Zowel in Nederland als in het buitenland kwam de uitvoering van diverse herstelmaatregelen op gang:

- aanleg van nevengeulen;
- optrekbaar maken van kleine rivieren en beken;
- ecologisch herstel van deze wateren;
- aanleg van vistrappen in hoofdstromen;
- herintroductie van riviertrekvis.

Er zijn allerlei tekenen dat deze maatregelen samen met de verbeterde waterkwaliteit effect hebben: een aantal typische riviervissen komt weer algemener voor en uitgestorven geachte soorten worden weer incidenteel waargenomen.

Aan de hand van een analyse van het beschreven beleid en maatregelen, en de effecten daarvan op riviervis, kunnen we stellen dat de ontwikkelingen rond de rivieren in het algemeen gunstig zijn voor de vis. Het aandeel ondiepe rivierbedding neemt toe door natuurontwikkeling en rivierverruiming. Vergeleken met de natuurlijke situatie, waarin de rivier grotendeels ondiep is, is de toename bescheiden maar wel van groot belang. Juist deze ondiepe biotopen doen dienst als kraamkamers voor jonge vis. Migratiemogelijkheden voor trekvis nemen gestaag toe. Diverse vispassages zijn aangelegd of gepland en in december 2010 worden de Haringvlietsluizen op een 'kier' gezet. Hoewel er onderzoek naar visgeleidende maatregelen bij waterkrachtcentrales plaatsvindt, is de verwachting dat dit voorlopig nog een knelpunt blijft vormen. Een extra bedreiging voor vissen vormt de mogelijke bouw van twee nieuwe waterkrachtcentrales in de Maas. Ook de voorgenomen proeven met getijdecentrales (Afsluitdijk, Haringvlietdam, Brouwersdam) vragen aandacht.

Punt van grote zorg blijft de teruggang van de aal. De achtergronden van dit probleem overstijgen het rivierengebied. De rivieren vormen echter wel een belangrijke schakel in de intrek van glasaal en de uittrek van schieraal vanuit Europa naar de paaigebieden.

2.3.3 Maar het kan en moet nog veel beter...

Er liggen verschillende plannen op de plank die een extra impuls kunnen geven aan een natuurlijker en evenwichtiger visstand op de rivieren. De uitvoering, of wijze van uitvoering van deze - voor vis - kansrijke plannen ligt nog niet vast.

Het beheer van de Haringvlietsluizen volgens het principe van 'Getemd Getij' wordt pas op langere termijn overwogen. Dit aangepaste beheer

vergroot niet alleen in sterke mate de mogelijkheden voor trekvis, ook het herstel van andere vissoorten in het benedenrivierengebied is hierbij gebaat.

De maatregelen van het 'Zandmaas pakket 2' hebben, in aanvulling op de autonome ontwikkelingen, een verdergaande positieve invloed op de visstand van de sterk gekanaliseerde Maas.

Waar de rivier de ruimte krijgt, profiteren ook riviervissen. Verschillende maatregelen, aangegeven in de PKB 'Ruimte voor de Rivier' bieden kansen. Voorbeelden hiervan zijn een ontpollering van de Noordwaard in het benedenrivierengebied, uiterwaardvergravingen en de aanleg van hoogwatergeulen op diverse plaatsen in het rivierengebied. Veel zal echter afhangen van de concrete vormgeving en het functioneren van dergelijke gebieden. Indien bijvoorbeeld de hoogwatergeulen niet alléén bij extreem hoogwater worden ingezet, maar zodanig worden ingericht dat delen ervan regelmatig of permanent onderdeel vormen van het rivierecosysteem, zal de riviervis hier pas echt van profiteren.

*Typische riviervissen
als de barbeel keren
weer terug in onze
rivieren.*

DE RIVIERVISSERIJ VROEGER EN NU

3

3 DE RIVIERVISSERIJ VROEGER EN NU

3.1 Riviervisserij in de vorige eeuw

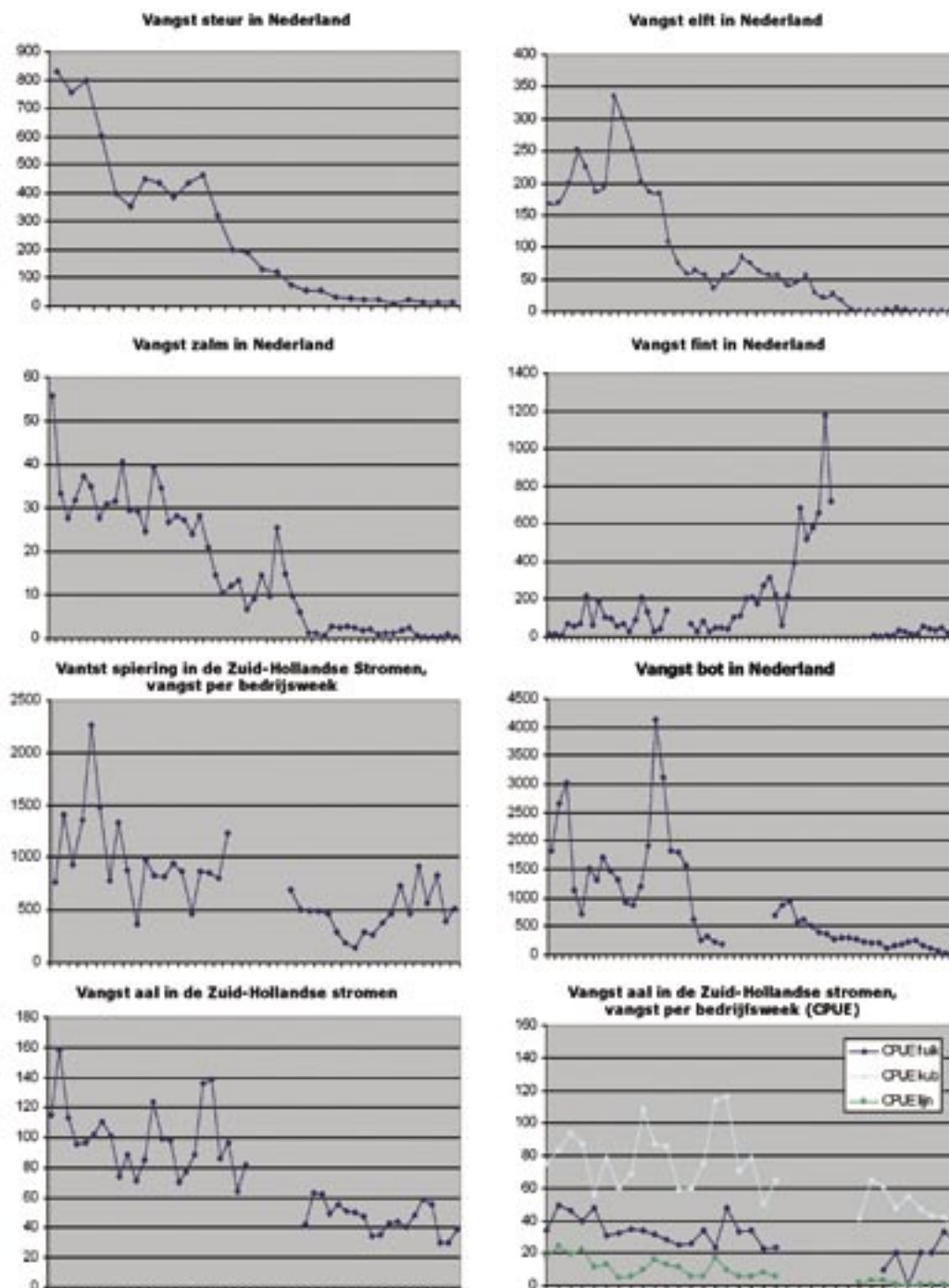
Al sinds mensenheugenis is er een relatie tussen de mens, de rivieren en de vis. Vissen om te vangen, vissen om te eten. Het was niet alleen visserij met 'gaand en staand want'. De hengel zien we ook al in oude geschriften, prenten en archeologisch materiaal terug. Visserij met de hengel: om voor het plezier en de beleving een vis te verschalken. Al vond ook die vis waarschijnlijk wel een bestemming richting keuken en tafel...

3.1.1 De beroepvisserij

Eeuwenlang waren de rivieren en de rivierdelta's een belangrijk domein voor de beroepvisserij. Naast de belangrijke riviertrekvisserij als de zalm, de steur en de elft, werd er ook op veel andere soorten gevestigd. Spiering, aal, snoek en fint, maar ook alver, riviergrondel en bot waren in trek. Iedere soort kende een min of meer specifieke visserij, weerspiegeld in de toepassing van verschillende vangtuigen, perioden en geografische ligging. Meestal waren de belangrijkste visgebieden eigendom van de Staat, waarvan de visserij tegen soms aanzienlijke bedragen werd verpacht. Rond 1885 werd aan pacht voor een grote zalmvisserij meer dan fl. 100.000,- betaald ! In de 19de eeuw zien we in de bedrijfsvoering grofweg een scheiding ontstaan tussen de beneden- en bovenriviervisserij. Het meest in het oog springend waren de grote mechanische zegenvisserijen op zalm in het benedenrivierengebied, waar per visserij meer dan 50 personen in dienst waren. De bovenriviervisserij, inclusief IJssel en Maas, was per bedrijf meestal kleinschaliger. Eind 19de eeuw waren vele honderden personen direct en indirect werkzaam in de riviervisserij. Binnen een periode van 30 jaar veranderde dit beeld dramatisch. Grootschalige ingrepen in de beken en rivieren – verstuwung, kanalisatie, de bouw van waterkrachtcentrales – betekenden het einde van de riviertrekvisserij. Daarnaast verslechterde de waterkwaliteit van de rivieren in rap tempo. Vissterfte werd een nieuw fenomeen. Veel soorten gingen sterk in aantal achteruit, sommige verdwenen. De riviervisserij verging

Een informatiepaneel over zalm bij de vispassage van de stuw bij Hagestein.

Figuur 3.4 Een overzicht van de vangst van enkele belangrijke vissoorten

het niet beter. Belangrijke vissen voor de consumptie zoals de zalm en de elft gingen snel achteruit. Eerst leek het nog wel mee te vallen. Jaarlijks werden nog tienduizenden riviertrekvisen gevangen. Maar, zoals we nu weten, was dat vooral toe te schrijven aan verbeterde vistechnieken en een intensivering van de visserijen en niet aan het op peil blijven van de visstand. Door drijfvuil en het verdwijnen van visgronden zoals de ondiepe zandplaten, kreeg de visserij het steeds lastiger. De scheepvaart ging overheersen, zeker met de opkomst van de stoomschepen. De visserij moest omschakelen naar andere soorten zoals de aal, en naar andere technieken zoals de ankerkuil.

Rond 1950 is het gedaan met de zalm, de elft en de steur. De alver, de riviersnoek en de winde zijn nog wel aanwezig, maar zeker niet meer in grote aantallen. Een nieuwkomer die gestaag terrein won was de snoekbaars. Ook de weinig kritische soorten als blankvoorn en brasem handhaafden zich of breidden zich uit. Met de aal ging het ook nog niet zo slecht. De aalvisserij ontwikkelde zich tot de economisch kurk onder de beroepsmatige riviervisserij. Maar de ene na de andere riviervisser stopte met de visserij. De opbrengsten wogen niet meer op tegen de kosten. Kosten die vooral door de sterk stijgende loonkosten voor het personeel fors opliepen, met name voor de arbeidsintensieve riviervisserij. En aan de wal, in een periode van sterke opbouw na de Tweede Wereldoorlog, was volop ander werk te vinden met redelijke arbeidstijden en een concurrerend loon. Zo zien we dat allerlei factoren een rol hebben gespeeld in het veranderend beeld van de visserij op de rivieren. De nog resterende groep van riviervissers vond zijn inkomen in de aalvisserij en deels in de visserij op schubvis, waaronder de visserij op 'handelspootvis' voor uitzetting in wateren voor de sportvisserij. De voorgaand beschreven veranderingen in de visstand en de visserij laten zich goed illustreren aan de hand van vangstcijfers en jaarlijkse beschrijvingen. In figuur 3.4 is de teruggang in de steur-, zalm- en elft populatie goed terug te zien; in twee tot drie decennia kelderden de vangsten. Er is veel informatie beschikbaar over de historie van de riviervisserij; beschrijvend maar ook cijfermatig.

In 1921 werd bij de Rijksoverheid de afdeling Visserijen ingesteld met een verdere onderverdeling naar districten. De rivieren vielen onder het vierde, zesde en zevende district. Vanaf dat jaar werden vangst- en aanlandingsgegevens verzameld en gepresenteerd in 'Verslagen en Meededelingen'. Daarnaast verschaften de verslagen informatie over het verloop van de visserij, de visserijomstandigheden en wijzigingen in de riviersystemen. Hieruit is een kwalitatieve analyse opgesteld over factoren van invloed op de riviervisserij, en de ontwikkelingen ervan in de 20ste eeuw. Historisch materiaal, maar ook van belang om naar de huidige en toekomstige ontwikkelingen te kijken.

3.1.2 Kenmerkende riviervisserijfactoren

In tegenstelling tot de visserij in meren, plassen en polders was de riviervisserij een veel dynamischer activiteit. Een dynamiek die zijn oorsprong vindt in de dynamiek van 'weer en water', versterkt door de grootschalige menselijke ingrepen in de rivieren. Hoewel de bedrijfsvoering en de opbrengsten sterk konden variëren, ontwikkelde de beroepsvisserij een scala aan vangtuigen en visserijmethoden om zich aan deze onzekerheden en grilligheden te kunnen aanpassen. Niet alleen wijzigingen in de visstand, ook markt-economische en sociaal-economische factoren gaan in de 20ste eeuw een belangrijke rol spelen. Twee wereldoorlogen, economische oplevingen en depressies, internationalisering van markten en bereikbaarheid van nieuwe markten waren belangrijke factoren. De optelsom van alle factoren is voor de beroepsvisserij negatief. De primaire oorzaak is echter het verdwijnen van de riviertrekvisserij als het specifieke product van de Nederlandse riviervisserij, gevolgd door een afname van areaal en visserijmogelijkheden. De onzekerheden voor de bedrijven en het personeel namen toe. Sociaal-economisch verloor de visserij op enkele uitzonderingen na de concurrentie met het werken buiten de visserij.

Bijlage 1 geeft een beknopt overzicht van de factoren die voor de riviervisserij in de 20ste eeuw van betekenis zijn geweest.

Uit dit alles blijkt dat de splitsing van visrechten als vaak aangehaalde oorzaak van de achteruitgang in de visserij en daarmee de inkomsten van beroepsvissers, niet als factor van betekenis mag worden gezien.

3.1.3 Sportvisserij

In de 20ste eeuw kunnen we voor de sportvisserij grofweg drie perioden onderscheiden:

1. In de eerst helft een langzame, maar gestage toename van het aantal sportvissers met als belangrijkste beviste soorten snoek, witvis (brasem, blankvoorn), aal en karper.
2. Een sterke toename van het aantal sportvissers in de periode 1945 – 1975 met min of meer dezelfde beviste soorten, een toename van de visserij op snoekbaars.
3. Een stabilisering van het aantal sportvissers in de periode 1975 – 2000 met een toenemende specialisatie op snoekbaars, karper en witvis.⁴

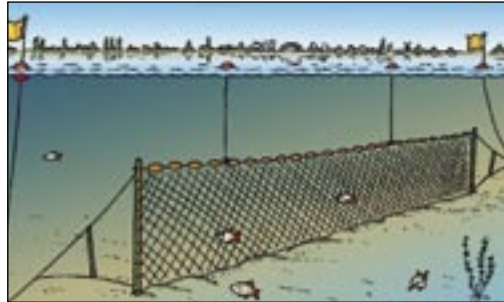
De sterke toename na de Tweede Wereldoorlog wordt vooral veroorzaakt door bevolkingsgroei en een toename van vrije tijd, zeker na invoering van de vrije zaterdag in de periode 1960 – 1965. De ontwikkeling van nieuwe materialen en vistechnieken geeft de sportvisserij eveneens een belangrijke impuls. Er is wat deze factoren betreft geen wezenlijk verschil in trends tussen de rivieren en de overige binnenwateren.

De feitelijke mogelijkheden voor de sportvisserij worden vooral bepaald door de weersomstandigheden en de waterafvoer. Ook lokale situaties van bereikbaarheid en bevisbaarheid spelen een rol (zoals de Biesbosch en benedenrivieren na afsluiting van het Haringvliet). De uitbreiding van visareaal door zand- en grindwinning (Maasplassen, andere grote, nieuwe plassen) mag hier niet onvermeld blijven. De samenstelling van de visstand in tijd (seizoen) en ruimte is voor de sportvisser van grote invloed op de keuze van het viswater en de visstek. De sportvisser is flexibel en kan binnen het grote areaal van de rivieren onder uiteenlopende omstandigheden aanbod van vis en visstekken vinden. De sportvisserij op de rivieren kent een relatief hoog percentage bootjesvissers. Snoek, snoekbaars, blankvoorn, aal, karper zijn door de tijd heen de belangrijkste soorten. Lokaal is de visserij op bijvoorbeeld de winde en ook weer de barbeel van betekenis. De rivieren, vooral het benedenriviereengebied en de IJssel, vormen ook een belangrijk gebied voor de visserij met de peur. Een groot knelpunt voor de sportvisserij was decennia lang de slechte waterkwaliteit met omvangrijke vissterftes. Een positief element werd gevormd door de toenemende aandacht vanuit het rijksbeleid voor de sportvisserij. Dit stimuleerde de aanleg van voorzieningen, het uitvoeren van onderzoek en de wettelijke verankering van regelgeving en de financiering via de visakten. Ook de visserij met de 'vrije hengel' met de rivieren als belangrijke openbare vaarwateren, droeg daarmee bij aan de uitvoering van maatregelen ter bevordering van de sportvisserij. In de periode 1950–1980 betrof dit vooral visuitzettingen (karper, aal). De belangenbehartiging van de sportvisserij nam toe door een sterkere organisatiegraad, verwerving en bundeling van visrechten en een inzet op professionalisering in de ondersteuning. Tot slot vermelden we het belang van de rivieren voor de levering van handelspootvis via de beroepsvisserij. Deze vis vond vooral zijn weg naar de kleinere, afgesloten viswateren in het oosten en zuiden van Nederland.

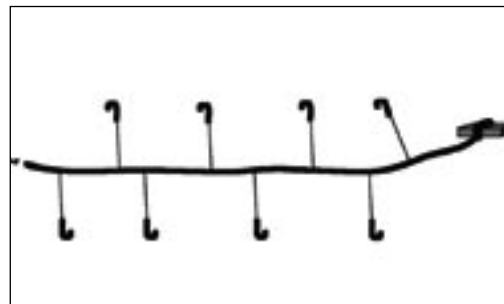
Fuik, voor zowel aal als de schubvis. De aalfuiken zijn te verdelen in schietfuiken (per paar op de bodem, zonder vaste plaats, zodat passerende schepen ze niet kunnen beschadigen). Daarnaast kennen we de vaste fuiken, ook wel staande, grote of hokfuiken genoemd. Deze laatste zijn vastgemaakt aan in de grond geslagen stokken. Men vindt ze vooral langs dijken en de oevers.

Staande netten. Een serie netten die zich als een soort gordijn in het water bevinden. Van boven zitten er drijvers aan het net en van onderen zijn deze verzwaard. De hoogte is veelal 1,20 meter en door het aan elkaar koppelen van deze netten kunnen ze een lengte van zo'n 500 meter hebben ("perkjes staande netten"). Deze vorm van visserij is slechts mogelijk in de niet stromende delen van de rivier (de zijwateren).

Hoekwant. Een lange lijn (de balk genoemd) waaraan om de 3 meter dwarslijntjes zitten met een van aas voorziene haak waarmee paling en ook snoekbaars wordt gevangen. Het geheel bevindt zich op de bodem en strekt zich uit over een lengte van een paar honderd meter.

Figuur 3.5

De in het rivierengebied in gebruik zijnde beroepsvistuigen

3.2 Actuele situatie beroepvisserij

Nog steeds zijn de rivieren en de rivierdelta's een belangrijk domein voor de beroepsvissers. De verandering van de visstand heeft ook zijn weerslag gehad op de visserij. Tegenwoordig is de belangrijkste vissoort voor de beroepvisserij de aal, daarnaast wordt er door een beperkt aantal beroepsvissers ook op pootvis (brasem en blankvoorn) en snoekbaars gevestigd. Sinds een aantal jaren tekent zich een sterke teruggang in de aalstand af. De oorzaken zijn divers. De sinds kort in werking getreden EU-Aalverordening schrijft herstelmaatregelen voor die de visserij (beroep en sport) niet ongemoeid zullen laten. Daarnaast wordt de kwaliteit van de aal sterk negatief beïnvloed door te hoge concentraties van PCB- en dioxine-achtige stoffen. Het doek voor de beroepvisserij lijkt hiermee definitief te vallen. Ook voor overheden en andere belanghebbenden, waaronder de sportvisserij, een ernstig signaal dat de milieukwaliteit van de rivieren nog verre van voldoende is en dat werkelijk herstel nog wel decennia kan duren.

Aan de hand van de door de beroepsvissers gebruikte vistuigen wordt hierboven en -onder de beroepvisserij nader beschreven.

Zegen. Een vistuig dat bestaat uit een bovenlijn (bovenpees) met drijvers en een verzwaarde onderpees, waartussen een netwerk is gespannen. Met de zegen wordt een stuk water ingesloten, vervolgens wordt de zegen binngetrokken. De zegen wordt gebruikt voor het wegvangen van grote hoeveelheden schubvis met name voor de verkoop als pootvis.

Electrovisapparaat. Hierbij wordt gebruik gemaakt van elektrische stroom. Doordat de vissen tijdelijk worden verdoofd kunnen ze gemakkelijk met een schepnet uit het water worden gevisst. Deze vorm van visserij is positief selectief voor grotere vis. Het apparaat dient te voldoen aan internationaal geldende richtlijnen.

Ankerkuil (slechts voorkomend op de Maas). Hierbij wordt een trechtervormig net, dat aan de voorzijde wordt opgehouden door een rechthoekig raamwerk, in de stroom van de rivier gehangen. Het raamwerk wordt omhooggehouden doordat het geheel bevestigd wordt aan een visserschip (de "schokker"). Om te voorkomen dat het net door de stroom van de rivier wordt meegevoerd dient het verankerd te worden. Vandaar de naam ankerkuil.

3.2.2 Omvang van de beroepsvisserij

In 2002 visten er 28 visserijbedrijven op de rivieren. Daarnaast nog een groot aantal vissers die hobbymatig met beroepsvistuigen op kleine delen van de rivieren visten (o.a. ook nog de 'poorters' van Woudrichem). In de bedrijven werkten totaal zo'n 65 mensen. Ongeveer 35 mensen visten in een familiebedrijf. Vijf bedrijven hadden personeel in dienst voor de visserij. De omzet varieerde van € 50.000 tot meer dan € 1.000.000 per jaar.

Voor de beroepsbinnenvisserij zijn aal en snoekbaars de meest benutte vissoorten. Daarnaast hebben ook brasem, blankvoorn, baars, snoek, karpers en de wolhandkrab economische betekenis. Voor alle soorten geldt dat de prijzen de laatste jaren omhoog gaan. Blankvoorn en brasem worden veelal geleverd aan sportvisserijwateren in Duitsland en vooral ook België. De overige soorten zijn bedoeld voor de consumptie. Op het probleem van te hoge concentraties aan PCB's en dioxine in aal is hiervoor ingegaan.

3.2.3 Organisatie

Van de 60 personen die met beroepsvistuigen op het rivierensysteem vissen kunnen 30 als professionele vissers bestempeld worden waarvan er 26 lid zijn van de Combinatie van Beroepsvissers. Sinds 2004 zijn 12 rivierenvissers uit het benedenrivierengebied aangesloten bij de Verenigde Rivier vissers 'Samen Sterk'.

3.3 Actuele situatie sportvisserij

De sportvisserij in Nederland is met ongeveer 2 miljoen beoefenaars, een zeer populaire vorm van openlucht recreatie. Ook de economische waarde van deze vorm van recreatie is aanzienlijk, die wordt namelijk geschat op 600 miljoen euro op jaarbasis. Een onbekend deel van deze 1,5 miljoen sportvissers vist regelmatig op de rivier.

Door het kenmerkende landschap, de dynamiek van de grote rivier, de verschillende typen visstekken en de gevarieerde visstand, biedt de rivier veel mogelijkheden voor de diverse vormen van sportvisserij.

De sportvisserij is trendgevoelig. De sportvisser specialiseert zich meer en meer. De verschillende specifieke vormen van sportvisserij die op de rivieren worden bedreven stellen verschillende eisen aan hun omgeving of aan voorzieningen.

Ook de spreiding door het jaar laat een wisselend beeld zien: in de zomermaanden is de sportvisserijdruk het hoogst en dan met name op zaterdag. Naast de sportvisserij op het stromende deel van de rivier is ook de sportvisserij op de wateren direct langs de rivier, zoals zand- en kleigaten, kolken en nevengeulen van belang.

De rivieren zijn voor de sportvisserij van regionale en nationale betekenis gezien de grote afstand (meer dan 15 km) die de sportvisser wil afleggen van huis naar het viswater. Ook de internationale betekenis neemt toe, gelet op de groeiende belangstelling van sportvissers uit België, Duitsland en Oost-Europa. De meeste sportvissers gebruiken de auto om op hun visplek te komen. Ontspanning en het vangen van vis zijn de belangrijkste motieven om te gaan vissen. Gemiddeld is de duur van de vistrip ongeveer 3 tot 4 uur, jeugdige sportvissers trekken echter meer tijd uit voor hun hobby, zij zitten 5 tot 8 uur langs het water. Het grootste deel van de sportvissers vist zittend of staand vanaf de oever (krib, kade of strandje), 5 % van de sportvissers vist vanaf een boot, 1%

vist wadend in de rivier. Het sportvissen is een solitaire bezigheid, het grootste deel van de sportvissers vist alleen. Favoriete vissoorten zijn brasem, blankvoorn, snoekbaars en aal. De huidige knelpunten voor de sportvisserij op de rivieren:

- slechte bereikbaarheid (62%)
- weinig parkeervoorzieningen
- slechte juridische toegankelijkheid (geen looprechten)
- gering aantal ligplaatsen en trailerhellingen voor visbootjes
- hinder van beroepsvaart
- hinder van beroepsvistuigen
- hinder van andere recreanten.

Bereikbaarheid van visstekken

Een belangrijke voorwaarde om te kunnen vissen is de mate van bereikbaarheid van het water. Dit is een groot en groeiend knelpunt. Enerzijds is er een juridische beperking in de bereikbaarheid door de versnipperde visrechtsituatie op de rivieren en door gebrek aan looprechten. Door het inbrengen van visrechten op de rivieren in de lijst van viswateren van de VISpas en de kleine Vispas wordt dit knelpunt deels opgelost. Maar een aanzienlijk deel van de visrechten op de rivieren is nog niet ingebracht in de (kleine) VISpas. Het betreft voornamelijk 'heerlijk visrecht', maar ook visrechten van plaatselijke beroepsvissers en hengelsportverenigingen die de visrechten niet willen inbrengen in de VISpas. De versnippering maakt ook het verkrijgen van de juiste documenten voor sportvissers lastig en het bemoeilijkt de controle en handhaving. Het gebrek aan looprechten door de uiterwaarden is ook een groeiend knelpunt. Grootschalige natuurontwikkeling heeft vaak als bijeffect dat de gebieden na herinrichting worden overgedragen aan natuurbeheerders die vanwege natuurdoelstellingen hun gebieden niet willen openstellen voor sportvissers. De rivieroever wordt daardoor onbereikbaar.

De andere kant van de verslechterende bereikbaarheid is van fysieke aard. Door de al genoemde grootschalige natuurontwikkeling ontstaan ook vaak fysieke barrières in de vorm van niet passerbare nevengeulen of ondoordringbare vegetatie waardoor de rivieroever onbereikbaar wordt. Verder verdwijnen toegangswegen en parkeerplaatsen, waardoor de rivieroever alleen nog te voet bereikt kan worden, wat voor een grote groep vissers geen optie is gezien de hoeveelheid sportvismateriaal.

Sportvissers langs de Waal...

Internationaal is de sportvisserij betrokken bij diverse projecten, programma's en verenigingen, die tot doel hebben de leefomstandigheden van typische riviervissen te verbeteren. Voorbeelden hiervan zijn het programma Mosa Natura van de stichting Reinwater, de Duitse vereniging Der Atlantische Lachs en de subgroep 'river systems' binnen de European Anglers Alliance. Ook heeft de sportvisserij zitting in het nationale Zalmpatform waarin diverse belanghebbende partijen samenwerken aan gezonde rivieren. Initiatieven zijn genomen om dit verder te ontwikkelen tot een internationaal zalmpatform. De sportvisserij is ook mede-initiatiefnemer van en deelnemer aan het Nationaal Aalcomité en is partner in het project 'De terugkeer van de Elft'.

3.4 Visserij en de visstand

Voorgaand zijn een aantal factoren beschreven die de visstand in de rivieren in een geleidelijk maar onomkeerbaar proces zeer ingrijpend

hebben veranderd. De vroegere grootschalige, gemechaniseerde visserij op de rivieren (zegvisserij, ankerkuil) is niet de hoofdoorzaak van het verdwijnen van vissoorten zoals de zalm, de steur, de elft en de fint. Het verlies en onbereikbaar worden van paai- en opgroeigebieden is de hoofdoorzaak, waarbij de achteruitgang is versneld door de slechte waterkwaliteit van de rivieren. Wel zijn er aanwijzingen dat - binnen de trend van afnemende populaties - ook overbevissing bijgedragen heeft aan een versnelde achteruitgang. Een overbevissing die mede het gevolg is geweest van de zeer hoge pachtprizen die de Staat rekende voor de zegvisserijen (veelal staatseigendom), aangevuld met pachtvoorwaarden gericht op een maximale exploitatie van deze bedrijven. We mogen hierbij niet vergeten dat de kennis over ecologie, populatie-dynamica en beheermaatregelen voor rivier(trek)vissen nog maar in de kinderschoenen stond. Eenvoudig gezegd: men wist niet beter... Een gevolg van het voorgaande is wel dat de visserij een steeds geringer aantal soorten kon exploiteren, waardoor de visserijdruk op deze overblijvende vissoorten toenam. Een proces dat zich in feite heeft voortgezet tot de huidige visserij op overwegend nog maar één soort: de aal. Van belang zijn hierbij ook de ontwikkelingen van nieuwe materialen, zoals nylon visfuiken. Voor de visserij met de ankerkuil in het benedenrivierengebied, geldt mogelijk dat deze door zeer hoge bijvangst van visbroed wel negatief is geweest voor bijvoorbeeld de spiering. Tot circa 1970 was de spiering een belangrijke soort in het rivierengebied en als onderdeel van het voedselweb.

Concluderend stellen wij dat de beroepsvisserij geen primaire oorzaak is van de achteruitgang van de visbestanden. Maar de beroepsvisserij heeft de achteruitgang soms wel in zekere mate versneld en versterkt, waarbij deze sector in de verdere neerwaartse beweging van de visstand is meegegaan, met allerlei gevolgen. Zo was de riviervisserij voor veel dorpen en hun bewoners van grote sociaal-economische betekenis.

Of er in de huidige situatie sprake is van negatieve effecten van de beroepsvisserij is niet met cijfers te onderbouwen. Wel zijn er aanwijzingen dat de huidige visserijdruk niet past bij het gewenste herstel van de aalstand. De beroepsvisserij zal weliswaar niet leiden tot het verdwijnen van soorten, een hoge visserijdruk kan wel leiden tot bijvoorbeeld een verschuiving naar kleinere exemplaren. Hoewel sportvissers een afname van de gemiddelde lengte van bijvoorbeeld de snoekbaars constateren, ontbreekt het aan kwantitatieve gegevens. Onderbouwde uitspraken, laat staan het ontwikkelen en uitvoeren van beheermaatregelen is door een gebrek aan informatie niet goed mogelijk. Een probleem dat zich hier manifesteert is dat het monitoren van de visstand sinds 1985 is verminderd en dat aan het (in de huurovereenkomst verplicht) aanleveren van vangstgegevens door de beroepsvisserij aan LNV geen gevolg is gegeven. Handhaving op deze voorwaarde heeft door LNV niet plaatsgevonden.

⁴ De periode na 2000 wijst weliswaar op een aantal ontwikkelingen (bijvoorbeeld toename vangsten van barbeel en meerval, sterke toename van de roofblei, afname vangsten witvis), de periode zelf is nog te kort om duidelijke trends waar te nemen en te onderbouwen

ORGANISATIE VAN HET VISSERIJBEHEER

4 ORGANISATIE VAN HET VISSERIJBEHEER

4.1 Ontwikkelingen in visserijbeheer

Op het visserijbeheer van de rivieren heeft vooral de Rijksoverheid lange tijd haar stempel gedrukt. Bijvoorbeeld in de vorm van wet- en regelgeving, onderzoek en financiering van pootvis. Vanaf circa 1870 heeft de overheid 'beleid' op het gebied van de rivier-, kust- en binnenvisserij. Na 1850 groeit het belang van de visserij als economische factor. Vele duizenden mensen vonden werk en inkomen in de riviervisserij. Niet alleen als visser, ook in de productie van materialen, de distributie en de afzet. Riviervis ontwikkelde zich tot een belangrijk exportproduct. Ook vormde vis een factor van betekenis in de voedselvoorziening voor de groeiende bevolking. Daarnaast had ook de Staat zelf een privaat belang; het verhuren of verpachten van Staatswater voor de visserij leverde een behoorlijke bijdrage aan de schatkist van het Rijk. Zeker in de periode van de grootschalige riviervisserij op zalm en elft. Bedragen van meer dan f 100.000,- werden jaarlijks betaald voor de pacht van een grote zegenvisserij op zalm. De beleidsinstrumenten bestonden vooral uit regelgeving en niet zoals vandaag de dag uit allerlei visies, plannen en strategieën. De regelgeving werd vastgelegd in de vorm van wetgeving en reglementen. Twee hoofdonderwerpen zien we voortdurend hierin terug:

1. Bescherming van de visstand (vissoorten) tegen overmatige bevissing door bijvoorbeeld gesloten tijden en minimummaten.
2. Regelen van de visserij om conflicten tussen de vissers te voorkomen, bijvoorbeeld door toewijzing van visserijpercelen.

Andere instrumenten voor het beleid die zich al vanaf het begin van de 20ste eeuw manifesteren, zijn onderzoek (Rijksinstituut voor Visserijonderzoek, later ook de 'Operationele Groep' als onderzoeksploeg van LNV), financiële middelen (subsidies) en voorlichting, advisering en onderwijs (door technisch opzieners, later de Visserijkundig Ambtenaren). Ook zien we in de historie een komen en gaan van allerlei overleg- en adviesorganen (College voor de Visserijen, Raad voor de Binnenvisserij). Ook in het internationaal overleg en samenwerking speelde de rijksoverheid de hoofdrol, bijvoorbeeld bij het Zalmtractaat (1886).

4.1.1 Uitoefening van de visserij

De uitoefening van de visserij op de rivieren is vanuit de overheden van oudsher sterk gereguleerd, waarbij zich ook vraagstukken van controle en handhaving voordeden. Onderwerpen die ook meestal op landelijk niveau werden opgepakt. Cruciaal thema in het geheel is het visrecht. Het visrecht is gekoppeld aan het eigendom van de grond onder het water.

Versnippering van visrechten

Het tussen 1977 en 1999 door de overheid gestimuleerde gesplitst verhuren van visrecht heeft de sportvisserij meer bij het visserijbeheer betrokken. Op de rivieren is een mozaïek ontstaan van gesplitst en ongesplitst verhuurde percelen, gesplitst met behoud van bijvangst door het beroep, gesplitst met behoud van aal door de sport, gebieden waar sport het schubvisvisrecht huurt terwijl de beroepsvissers het recht hebben om met de zegen op deze vis te vissen, gebieden waar het aalvisrecht gebonden is aan de fuikenvisserij, andere gebieden waar het aalvisrecht met alle aalvstuigen geoorloofd is, een niet gereguleerde aalvisserij met de (vrije) hengel etc.

Bij uitsteking in het rivierengebied speelt daarnaast nog de kwestie van de zakelijke of heerlijke visrechten. Bij deze heerlijke visrechten staat het visrecht los van het eigendom van de grond onder het water. Sinds 1838, na de invoering van het Nieuw Burgerlijk Wetboek is deze vorm van uitgifte van visrechten niet meer mogelijk. Echter, gevallen waarvan kan worden aangetoond dat reeds vóór 1838 sprake was van zakelijke visrechten zijn juridisch geldig. Bij heerlijke visrechten kan dan ook door derden juridisch gezien geen regulering plaatsvinden van de visserij. Hoewel de Visserijwet aan de minister de mogelijkheid biedt hiervoor maatregelen te treffen, is dit instrument niet of zelden toegepast. Het bestaan van heerlijke rechten kan voor het instellen en functioneren van VBC's een knelpunt betekenen. Dit geldt ook voor de publiekrechtelijke uitoefening van taken die de KRW op het gebied van vis en visstandbeheer aan de waterbeheerders heeft toegekend. Duidelijk is dat op dit gebied aanpassing van wet- en regelgeving noodzakelijk is.

Tot aan de Tweede Wereldoorlog zien we een overheid met een zeer centrale rol voor de binnenvisserij. Enerzijds publiekrechtelijk als overheidsbestuur en beleidsmaker, anderzijds privaatrechtelijk als de grootste eigenaar van het visrecht op de rivieren. In de periode 1930–1940 ontstaat een eerste keerpunt. Het zijn in sociaal-economisch opzicht de crisisjaren en ook de riviervisserij kent de nodige zorgen (zie hiervoor). Veel problemen, waarbij de economische betekenis van de riviervisserij sterk verminderde. Een centrale rol van de overheid als enige en grote probleemoplosser voor de visserij, zag de overheid voor zichzelf niet zo. Dat kwam ook omdat veel individuele belangen (groepen) de handen ineen sloegen om de economische en sociale vragen het hoofd te bieden. In de periode 1945 – 1970 vonden allerlei verschuivingen plaats in de verhoudingen tussen de Rijksoverheid en de binnenvisserij. De opkomst van de sportvisserij was hier mede debet aan. Zeggenschap en verantwoordelijkheden verschoven van het Rijk naar de sectoren. De visrecht-hebbende zelf verkreeg de mogelijkheid zijn visserijbeheer in te richten en te optimaliseren.

4.1.2 Belangenbehartiging

Centralisatie van belangen betekende voor de visserij het instellen van organisatiestructuur (afdelingen, bonden en bijv. de hoofdafdeling Zoetwatervisserij van de Heidemij, later Combinatie van Binnenvissers). Deze ontwikkeling opende voor de overheid ook de weg om een deel van de uitvoerende verantwoordelijkheid van de overheid over te hevelen naar de visserijsector zelf (decentralisatie). Na WOII zien we dit bijvoorbeeld terug in het bij Visserijwet instellen van de Kamer voor de Binnenvisserij en de OVB.

Ook de in omvang inmiddels sterk gegroeide sportvisserij werd voor het overheidsbeleid een speler van betekenis. De Visserijwet 1963 weerspiegelt het beleidsdenken van die periode dan ook heel sterk: nog steeds een belangrijke rol voor de overheid op het gebied van wet- en regelgeving, maar met veel meer verantwoordelijkheid bij de visserij (visrecht-hebbenden) zelf.

"De viswaterbeheerders (visrecht-hebbende) zijn binnen de mogelijkheid welke de wet hen toelaat, volkomen vrij ten aanzien van het door hen beheerde water die regelen omtrent maatverhoging, vangstbeperking en inkrimping van de vistijd te stellen, die zij nuttig en nodig oordelen" (Memorie van Antwoord, wijziging Visserijwet, 1969).

De roofblei is in de rivieren sterk in opmars, tot genoeg van veel sportvissers.

4.1.3 Verdere decentralisatie

Tot aan circa 1985 speelde de Rijksoverheid nog steeds een belangrijke rol in de uitvoering van het eigen beleid, zeker ook voor het visserijbeheer van de rivieren. Bijvoorbeeld op het gebied van voorlichting, onderzoek en advisering. We zien dit terug in de vorm van de Visserijkundig Ambtenaren en het actief meedoen in de verschillende, inmiddels ingestelde beheeradviescommissies.

De slechte staat van de overheidsfinanciën vanaf 1980 versnelt het proces van de Rijksoverheid om zich terug te trekken op kerntaken (beleidsvoorbereiding, scheppen van randvoorwaarden) en de uitvoering over te hevelen naar de sectoren.

Dit proces is in feite nog steeds aan de gang en wordt weerspiegeld in de beleidsontwikkeling vanaf 1990. De private positie van de Staat als uitgever van het visrecht en vergunningen heeft in de beschreven periode echter veel minder drastische ontwikkelingen doorgemaakt.

Samenvattend leidt deze korte historische schets tot het volgende beeld:

- Een terugtrekkende overheid qua uitvoering, die zich richt op de kerntaken bestuur en beleid;
- Van detail naar generiek beleid;
- Geen verschuiving in eindverantwoordelijkheid, de primaire zorg voor de visstand ligt in het publieke domein;
- Vermindering van het aantal publiekrechtelijke actoren en adviesorganen, ook op het gebied van de binnenvisserij (proces is nog niet afgerond);
- Vermindering van instrumentarium (privatisering, opheffing);
- (Sterke) toename van uitvoering naar sectoren, sectoren op eigen benen.

4.2 Het huidige visserijbeheer op de grote rivieren

4.2.1 Visstandbeheercommissies

Op grond van de bijzondere voorwaarden in de huurovereenkomsten van het visrecht en het binnenvisserijbeleid zijn visrechthebbenden op de staatswateren verplicht medewerking te verlenen aan de oprichting en instandhouding van visstandbeheercommissies (VBC's). Zij kunnen zelf in deze VBC's deelnemen of zich laten vertegenwoordigen. De Nederlandse rivieren zijn staatsbinnenwateren. De Minister van LNV – verantwoordelijk voor het visserijbeleid – heeft de rivieren opgedeeld in zogenoemde visserijkundige eenheden. De volgende VBC's zijn voor de rivieren opgericht of in oprichting:

Visserijkundige eenheden in het rivierengebied:

- VBC Zandmaas (opgericht)
- VBC Grensmaas (opgericht)
- VBC Waal (opgericht)
- VBC IJssel Plus (opgericht)
- VBC Neder Rijn en Lek (in oprichting)
- VBC Benedenrivieren/Haringvliet (stagneert)
- VBC Volkerak Zoommeer (opgericht).

Belangrijke kenmerken van VBC's zijn:

- Duurzaam platform voor overleg, afstemming en samenwerking op het niveau van de visserijkundige eenheid;
- Streven naar doelmatigheid, slagvaardigheid en flexibiliteit;
- Elk der deelnemende partijen – op basis van vertegenwoordiging met beschreven mandaat - in een VBC behouden hun verantwoordelijkheden en bevoegdheden;
- Platform voor het ontwikkelen van integrale visstandbeheervisies en vis(serie)plannen, gericht op een duurzame visstand en duurzame visserij;
- Aanspreekpunt voor relevante zaken betreffende visstand- en visserijbeheer: adviesfunctie.

In VBC's neemt naast de visserijpartijen – visrechthebbenden en vergunninghouders (aalvisserij) – soms de waterbeheerder deel en soms de natuurbeheerder/terreinbeheerder. Elke VBC heeft de mogelijkheid tot maatwerk, bijvoorbeeld een eigen samenstelling en eigen specifiek werkprogramma, dat past bij de gekozen visserijkundige eenheid.

Een dergelijke indeling van de Nederlandse rivieren in visserijkundige eenheden en de regionaal bepaalde samenstelling van de VBC's maakt regionale samenwerking, afstemming en overleg mogelijk en zinvol. Echter, getrokken grenzen – gebaseerd soms op logica en soms op emotie – bieden nog geen garantie voor een optimaal functioneren van VBC's. Wat meer op afstand beschouwd zouden bepaalde zaken toch buiten beeld kunnen blijven en het risico van dubbel werk ligt besloten in een dergelijke structuur.

4.2.2 Zilveren Stroom

De visserijpartijen met belangen bij de visstand en de visserij op de grote rivieren kozen in 2003 voor een aanpak met een overkoepelende overlegstructuur met een bestuurlijke en een professionele component. De wens om in een bundeling van krachten te komen tot een verbetering van de visserij op de grote rivieren - en de visstand te bevorderen - leidde tot het gecombineerde proces en project van 'Zilveren Stroom'. De Combinatie van Beroepsvissers (die namens de beroepsvissers op de rivieren deelnam aan Zilveren Stroom) heeft zich medio 2007 teruggetrokken vanwege een gebrek aan draagvlak bij de achterban. De deelnemende sportvisserijorganisaties hebben besloten in ieder geval deze beheervisie af te ronden, vanuit de oorspronkelijke opdracht. Na het afronden van deze beheervisie zal de sportvisserij zich bezinnen op een vervolg van Zilveren Stroom.

Zilveren Stroom is een combinatie van een proces en (deel-)projecten en is ingericht als samenwerkingsverband. Vanuit een bestuurlijk conve-

nant is een werkgroep ingesteld met een opdracht en werkprogramma dat is gericht op betere en hechtere samenwerking en afstemming. De opdracht luidt: *"in een interactief proces komen tot een perspectiefrijke eenduidige en reële visie op visstandbeheer en visserij, waarin op basis van kennis en inzichten kansen en bedreigingen worden gevisualiseerd ten behoeve van het werk van de afzonderlijke VBC's"*.

Een belangrijk onderdeel van het programma van Zilveren Stromen is het ontwikkelen van een visie op het visserijbeheer van de grote rivieren. Met het Beleidsbesluit Binnenvisserij en de recente evaluatie van dit beleidsbesluit door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (verder: LNV) zijn er diverse ontwikkelingen in het visserij- en visstandbeheer welke nog niet geheel zijn uitgekristalliseerd. Dit feit, in combinatie met de ontwikkelingen rond de KRW maken dat deze visie op het visserijbeheer een groeidocument betreft. De visie op het visserij-, visstand- en visserijbeheer zal werkende weg op basis van relevante interne en externe ontwikkelingen verder gestalte krijgen en concreter moeten worden gemaakt.

Zilveren Stromen zal bovendien, indien daar aanleiding en behoefte toe is, tevens initiatieven ontplooiën om invloed uit te oefenen op de externe (beleids)ontwikkelingen.

4.3 Te verwachten ontwikkelingen

Het Beleidsbesluit Binnenvisserij schetst de algemene contouren van het binnenvisserijbeleid. In de evaluatie van dit beleid in 2004 werd duidelijk dat dit beleid te vrijblijvend was opgezet en dat er behoefte is aan een duidelijkere verankering van VBC's en het functioneren daarvan. De evaluatie is door LNV aangegrepen om het binnenvisserijbeleid verder te herijken. De minister van LNV zal - met medeparaaf van de Staatssecretaris van Verkeer & Waterstaat - naar verwachting medio 2008 in een brief aan de Tweede Kamer het nieuwe visserijbeleid uiteenzetten. Met een Aanwijzing voor de huurders van visrechten zal de minister het nieuwe binnenvisserijbeleid daadwerkelijk gaan realiseren. De betrokkenheid van het Ministerie van Verkeer & Waterstaat onderstreept ook de sturing van de KRW op de binnenvisserij en het visserijbeheer. Duidelijk wordt dat de toekomstige visserij en het visserijbeheer passend bij en afgestemd dienen te zijn op de doelen van de KRW en - waar van toepassing - Natura2000. Het verplicht opstellen en uitvoeren van daaraan toetsbare Visplannen vormt hiervoor het instrument. Kort samengevat zal het nieuwe beleid gericht zijn op het sterker verankeren van VBC's en hun functioneren in de huurovereenkomsten, via dat middel zal ook het opstellen van een visplan door de gezamenlijke visrechthebbenden verplicht worden gesteld.

Het binnenvisserijbeleid zal steeds minder een eigen beleidsrichting zijn, maar binnen het gehele (internationale) beleidsveld van water- en natuurbeheer, maar ook voedselkwaliteit en welzijn van dieren dienen te gaan passen.

Deze kaders moeten dan wel duidelijk en uitvoerbaar zijn, ook voor de sportvisserij. De toekomstige rol die onder andere aan VBC's wordt toegerekend, brengt vragen met zich mee over het instrumentarium zoals het visrechtbeheer, financiering, onderzoek, advisering en voorlichting.

Sportvisserij Nederland en de Combinatie van Beroepsvissers hebben in juli 2008 een projectvoorstel bij LNV ingediend voor het versterken van het functioneren van VBC's, waaronder het opstellen van Visplannen. De

minister heeft aangegeven in beginsel een dergelijk project financieel te ondersteunen. Mogelijk dat bij het uitkomen van deze visie het project is gestart. De ondersteuning en versterking van de rivieren-VBC's vormt een onderdeel van het project.

Overigens mag worden verwacht dat de door LNV gekozen sturing via de gekozen privaatrechtelijke weg (huurovereenkomsten) op termijn zal worden opgevolgd door publiekrechtelijke wet- en regelgeving. Contouren hiervan worden zichtbaar in het recent door LNV gestarte traject van de Toekomstvisie Binnenvisserij. Binnen randvoorwaarden is er vanuit de sportvisserij draagvlak voor een wettelijke regeling voor het in VBC-verband opstellen en uitvoeren van Visplannen.

4.3.1 Visserijwet deels gedateerd, versnippering visrechten obstakel

De Visserijwet regelt en bepaalt nog steeds veel zaken op landelijk niveau. Voor een deel kan dit worden teruggevoerd op de tijd dat de overheid nog sterk uitvoerend bij de binnenvisserij was betrokken. De Visserijwet is primair gericht op het realiseren van een doelmatige bevissing in het historisch perspectief van de periode 1960-2000. Wij stellen de vraag in hoeverre (delen van) de Visserijwet nog passend is bij de huidige beleidsontwikkelingen, waarbij de inzet is om visserij en visstandbeheer in regionaal verband of per visserijkundige eenheid te regelen. De insteek naar en vanuit het integrale beheer komt in de Visserijwet niet of nauwelijks aan bod. Dit betreft ook de borging van de relatie tussen visserij-, water- en natuurbeheer. Daarnaast is sprake van regeringsbeleid om de regelgeving te verminderen. Dit betreft ook de visserijregeling. Om als sportvisserij de private verantwoordelijkheid te kunnen invullen, dienen de kaders van de Visserijwet enerzijds niet te strak te zijn, maar anderzijds wel een juridische basis te bieden om te komen tot een uniform en verplichtend visserijbeheer voor alle visrechthebbenden, houders van een schriftelijke toestemming alsmede eigenaren van heerlijk visrecht. Een herziening van de Visserijwet en het Reglement voor de Binnenvisserij achten wij hiervoor noodzakelijk. Ook de bonte lappendeken van visrechten, vergunningen, schriftelijke toestemmingen, machtigingen – ieder met eigen voorwaarden – vormt een belangrijk obstakel om te komen tot een doelmatig visserijbeheer. Vanuit Zilveren Stroom kunnen in overleg met belanghebbenden en overheden in VBC-verband voorstellen tot aanpassing worden ontwikkeld specifiek voor de riviervisserij en het visserijbeheer op de rivieren. Om op termijn te kunnen komen tot een uniform en doelmatig visserijbeheer, gericht op verduurzaming van visstand en visserij, zal een overwegend professionele aanpak nodig zijn. Dit maakt het ook mogelijk efficiënt de afstemming met de KRW, Natura2000 en de EU-Aalverordening te realiseren.

4.4 Conclusies

- De afgelopen eeuw heeft de Rijksoverheid publiekrechtelijk en als eigenaar en verhuurder van visrechten in de binnenvisserij een dominante rol gespeeld. Dit heeft geleid tot een stelsel waarin tot op details en op lokaal of regionaal niveau de rijksoverheid geacht wordt te regelen waar, hoe en wanneer kan worden gevestigd. De rijksoverheid zet in op een belangrijke wijziging van dit stelsel.
- Het beleid beoogt een stelsel aan te reiken waarmee de komende jaren tot nieuwe verhoudingen kan worden gekomen; een stelsel waarmee de publiek- en privaatrechtelijke rol van de overheid kan worden geminimaliseerd.

- De beleidsontwikkelingen voor de binnenvisserij vinden plaats binnen de algemene positionering van overheid en samenleving: een zich tot op kerntaken terugtrekkende overheid, minder overheidsbemoediging via regelgeving en verlaging administratieve lasten, meer verantwoordelijkheid bij burgers en maatschappelijke organisaties. De relatie tussen overheid, sport- en beroepsvisserij vormt een onderdeel van dit proces.
- Internationale wet- en regelgeving zullen steeds belangrijker worden. Voor de binnenvisserij zijn dit de KRW, Natura2000 en de Aalverordening. De afstemming en het overleg met water- en natuurbeheerders zal aan belang winnen. Toekomstig, algemeen visserijbeleid zal zich hierop richten. Detailbeleid is niet (meer) te verwachten. Binnen het algemeen beleidskader, zullen de visrechtenhouders zelf meer uitvoerend verantwoordelijk (moeten) worden voor de detailinvulling van het visserijbeheer.
- VBC's als samenwerkingsverbanden en de voorbereiding en uitvoering van het visstandbeheer zullen voor de uitvoering van het beleid aan belang winnen. De eindverantwoordelijkheid (zichtbaar in beleid en toetsing) blijft bij de rijksoverheid, de uitvoerende verantwoordelijkheid bij de sectoren in VBC-verband. Minder vrijblijvend, meer toetsbaar. De positie van de waterbeheerder zal aan belang en zeggenschap toenemen.
- De Visserijwet, gezien in het licht van de geschetste ontwikkelingen, dient op onderdelen te worden herzien.
- Bestaande instrumenten om de uitvoering van het beleid te stimuleren, te begeleiden en te ondersteunen, zijn eveneens onderwerp van verandering: privatiseren, opheffen, deregulering. Dit geldt ook voor de financiering.
- Een nieuw stelsel van visrechten, financiering en juridisch kader is nodig. De bonte lappendeken van visrechten, vergunningen e.d. in de rivieren zal moeten worden opgeschaald, vergezeld van een doelmatige, zo uniform mogelijke regelgeving. Dit bevordert de efficiënte inzet van menskracht en middelen vanuit de sportvisserij en een betere belangenbehartiging.
- Uitsluitend met een (overwegend) professionele VBC-ondersteuning zal een duurzaam visserijbeheer in VBC-verband kunnen worden gerealiseerd.

VISIE 5

5 VISIE

5.1 Inleiding

Voor deze visie wordt onderscheid gemaakt tussen het visstandbeheer en het visserijbeheer. Het maken van een onderscheid is niet alleen functioneel voor wat betreft de mogelijke beïnvloeding van de visstand zelf, maar ook voor wat betreft de verdeling en positie van de verantwoordelijkheden.

Onder visstandbeheer wordt verstaan het planmatig voorbereiden en uitvoeren van een stelsel van maatregelen met als doel het bereiken van een bepaalde visstand in een omschreven watersysteem. Deze maatregelen zijn gericht op het beheer van de leefomgeving van vissen. Voor de rivieren zijn vooral de KRW-doelen sturend. Vanwege de relatie met het waterkwaliteits- en kwantiteitsbeheer maakt visstandbeheer dan ook onderdeel uit van het waterbeheer, en valt daarmee onder de verantwoordelijkheid van de waterbeheerder.

Onder visserijbeheer wordt verstaan het planmatig voorbereiden en uitvoeren van een stelsel van maatregelen met als doel het optimaliseren van de visserij. Deze maatregelen zijn gericht op het uitzetten en onttrekken van vis, onderzoek of monitoring zoals vangstregistratie en het stellen van regels (met inbegrip van controle en handhaving) ten aanzien van de visserij. Primair verantwoordelijk voor het visserijbeheer zijn de visrechtenhouders. Onder visserijbeheer worden optioneel ook de maatregelen verstaan die gericht zijn op het verbeteren van de toegankelijkheid en de bevisbaarheid van het water. Het gevoerde visserijbeheer kan van invloed zijn op de visstand en het watersysteem en dient niet strijdig te zijn met de daarvoor geldende doelstelling. Het visserijbeheer wordt beschreven in een toetsbaar Visplan.

5.2 Visie op visstandbeheer

5.2.1 Thema biotoopherstel en waterkwaliteit

Gewenste ontwikkeling / Streefbeeld

Binnen de randvoorwaarden voor de hoofdfuncties veiligheid, scheepvaart en waterafvoer is de inrichting van de grote rivieren gericht op een zo natuurlijk mogelijk functioneren van het rivierecosysteem. De uiterwaarden en daarin gelegen wateren maken deel uit van het riviersysteem en worden zoveel als mogelijk bij het functioneren van het riviersysteem betrokken. Delfstoffenwinning in de uiterwaarden vindt alleen plaats in combinatie met natuurontwikkeling. De graduele zoet-zout overgangen en de natuurlijke dynamiek zijn in het Benedenrivierengebied grotendeels hersteld. Tussen rivieren en zee, en tussen de benedenloop en de bovenlopen van de rivieren kunnen vissen vrij migreren van en naar de paai-, opgroei- en leefgebieden.

De waarden van fysisch/chemische parameters van het rivierwater zijn veilig voor rivierorganismen; natuurvreemde stoffen in het water zijn grotendeels verdwenen. In 2015 voldoen de rivieren minimaal aan de Goede Chemische toestand (GCT) en het Goed Ecologisch Potentieel (GEP). De effecten van koelwaterlozingen blijven binnen de gestelde normen. Als veilige norm zien wij 25° C.

De aal wordt met uitsterven bedreigd.

Ook de wateren in de uiterwaarden zijn schoon en veilig voor rivierorganismen. Zij vormen paai- en opgroeigebieden, alsmede schuilplaatsen en foerageergebieden voor riviervis. De onderwaterbodems en uiterwaardgronden zijn schoon als gevolg van sanering en/of afdekking met aangevoerd schoon slib; zij zorgen niet meer voor verhoogde waarden van microverontreinigingen in vis. In diepe, aangetakte zand/grindwinningsplassen komt geen blauwalgenbloei meer voor.

5.2.2 Thema visstand

Gewenste ontwikkeling / Streefbeeld

De omvang en samenstelling van de visstand is divers en kenmerkend voor zo natuurlijk mogelijke midden- en benedenlopen van grote rivieren. De diversiteit en productie van de visstand is toegenomen door een groter oppervlak van typische rivierbiotopen en meer natuurlijke uitwisseling tussen rivier en uiterwaarden en rivier en brakwatergebieden. De visstand is gezond en vertoont een goede groei met een evenwichtige verdeling in de lengteklassen vis. Visserij door sport- en beroepsvisserij heeft enige invloed op biomassa en lengteverdeling van verschillende soorten, maar is niet verstorend op de aanwas: visserij vindt alleen plaats op een duurzame grondslag.

Er vindt alleen uitzet of herintroductie plaats indien omstandigheden dit rechtvaardigen en er grote kansen zijn op succes, doordat bijvoorbeeld tegelijkertijd biotoopverbetering van de soort plaatsvindt.

De aalstand herstelt zich als gevolg van diverse maatregelen op Europees en nationaal niveau. Voor het herstel van de aalstand wordt een termijn van vele decennia geprognostiseerd. De exploitatie van de soort dient te worden geminimaliseerd. De sportvisserij heeft in juni 2008 zichzelf een terugzetverplichting opgelegd. Periodiek wordt deze maatregel geëvalueerd. Verder dringt de sportvisserij bij de overheid aan op het met kracht ter hand nemen van andere herstel- en beschermingsmaatregelen. Deze inbreng wordt ook geleverd voor het door LNV op te stellen Aalbeheerplan.

1. Aandachtspunt:

Inrichting van de grote rivieren is nog onvoldoende gericht op een zo natuurlijk mogelijk functioneren van het rivierecosysteem.

Maatregelen:

- a. *Nationaal actieve inzet vanuit Zilveren Stromen, door middel van professionele inzet. Afhankelijk van het onderwerp of de aanleiding kan dit zelfstandig vanuit de werkgroep Zilveren Stromen dan wel in samenwerking met (inter)nationale organisaties. De internationale werkzaamheden hiertoe worden zo veel mogelijk geconcentreerd via deelname aan het zalplatform en/of de EAA, subgroep Rivers (European Anglers Association)*

- b. Actieve inzet van VBC's bij vormgeving inrichtingsplannen op regionaal niveau
- c. Clustering van internationale gremia (zalm, aal, elft) tot een internationaal platform Rivier-trekvisseren.

2. Aandachtspunt:

Waterkrachtcentrales in de grote rivieren en hun zijrivieren vormen een belangrijk knelpunt voor de vis bij de stroomafwaartse migratie. Waterkracht levert een marginale bijdrage aan de energievoorziening, terwijl de vorderingen op het gebied van visgeleiding gering zijn.

Maatregelen:

Actieplan Zilveren Stroom, bij voorkeur via het Zalmplatform in (internationale) samenwerking met natuur- en milieuorganisaties en waterbeheerders (geen aanleg nieuwe WKC's, opheffen bestaande WKC's dan wel aantoonbaar goed werkende systemen van visgeleiding).

3. Aandachtspunt:

In de 20ste eeuw is de gemiddelde temperatuur van het rivierwater circa 5° C toegenomen. Koelwaterlozingen spelen hierbij een rol. De opwarming lijkt nog weinig significante negatieve effecten op de visstand te hebben. Verdere opwarming, waarbij ook rekening dient te worden gehouden met de klimaatsverandering, verdient een kritische benadering. Het lozen van koelwater (in de zomerperiode) kan dan een groeiend probleem vormen voor het duurzaam voortbestaan van vissoorten. Het mogelijk verder verhogen van de norm is niet acceptabel. De recent gepubliceerde EU-normen Water voor Karperachtigen respectievelijk voor Zalmachtigen zijn voor Zilveren Stromen richtinggevend en kaderstellend. Ook in relatie tot de KRW en Natura2000 doelen zijn wij voorstander van de norm van 25° C. Hierbij is ook de optelsom van negatieve factoren aan de orde: koelwater, WKC's, mogelijke effecten van scheepvaart e.d. gelegd naast de geringe veerkracht van rivierecosystemen.

Maatregelen:

Bij overschrijding van de koelwaternorm zullen zo nodig juridische stappen worden genomen.

5.3 Visie op visserijbeheer

5.3.1 Thema organisatie en samenwerking

Gewenste ontwikkeling / Streefbeeld

De primaire taak van een rivier-VBC is het voorbereiden en uitvoeren van het visserijbeheer in de betrokken visserijkundige eenheid. De begrenzing van de visserijkundige eenheden in de breedte loopt van winterdijk tot winterdijk¹. Door de VBC's wordt het visserijbeheer vormgegeven in overleg en samenwerking met belanghebbende partijen. De belangrijkste belanghebbende partij is met name de verantwoordelijke visstandbeheerder, in deze de Regionale diensten van Rijkswaterstaat. Wanneer er sprake is van Natura2000-gebieden binnen de visserijkundige eenheid, vormt ook de terreinbeheerder en de provincie een belangrijke belanghebbende partij. De betrokken Regionale dienst van RWS en de terreinbeheerder(s) nemen structureel deel aan de VBC. Afhankelijk van het onderwerp en belang, nemen andere partijen deel als agendalid.

Aangezien riviervissen geen (VBC-)grenzen kennen wordt het visserijbeheer in de grote rivieren beschouwd op het niveau van stroomgebieden. Er bestaat een permanente samenwerking op bestuurlijk niveau tussen

¹ In de loop van 2008 worden de visserijkundige eenheden definitief begrensd. Deze begrenzing maakt onderdeel uit van de door de minister van LNV aangekondigde sterkere verankering van VBC's.

visrechthebbenden (vanuit de sportvisserij) onderling en de rivier-VBC's in een overkoepelend verband voor het rivierengebied (Zilveren Stromen). Onderdeel van dit verband is een werkgroep met omschreven doelstellingen. Binnen Zilveren Stromen wordt zowel een intern en een extern taakniveau onderscheiden:

- **Intern** vervult Zilveren Stromen in zowel professioneel als bestuurlijk opzicht een brugfunctie. De werkgroep Zilveren Stromen zorgt ten behoeve van de diverse sportvisserijgeledingen voor een onderlinge informatievoorziening, inventariseert de informatiebehoefte en stelt gereedschap beschikbaar aan rivier-VBC's. Een interne taak van de werkgroep is ook het informeren van de achterbannen en de landelijke organisatie over VBC-zaken die de grenzen van de visserijkundige eenheid overstijgen en die daarmee om een gezamenlijke aanpak en bestuurlijke besluitvorming vragen.
- **Extern** speelt Zilveren Stromen annex werkgroep een coördinerende rol door als aanspreekpunt en loket te fungeren voor overheden, onderzoeksinstituten, internationaal overleg en andere organisaties, voor wat betreft onderwerpen die liggen boven het niveau van de afzonderlijke rivier-VBC's.

Deze uitdaging van Zilveren Stromen wordt verwezenlijkt als ieder van de deelnemende partijen het nut ervan inziet en onderschrijft. Zowel de interne als de externe organisatie worden vastgelegd in bestuursakkoorden.

4. Aandachtspunt:

De organisatiegraad van de beroepsvisserij binnen het rivierengebied is nog onvoldoende. Nog niet alle rivier-VBC's zijn ingesteld. Eigenaren van heerlijke visrechten zijn niet verplicht deel te nemen aan VBC en visplan.

Maatregel:

- Afronden van het proces van oprichting van VBC's in het rivierengebied*
- Bij de Combinatie van Beroepsvissers aandringen op het verder organiseren van de beroepsvissers op de rivieren*
- Lobby voor het juridisch begrenzen van de autonomie van eigenaren van heerlijk visrecht.*

5. Aandachtspunten:

Slagkracht Zilveren Stromen is nog onvoldoende. Continuering en uitvoering vraagt mede professionalisering, een projectmatige aanpak en daarvoor middelen en menskracht.

Maatregelen:

- Voor het uitvoeren van de visie en het beoogde Actieplan Zilveren Stromen en het ondersteunen van de rivier-VBC's worden in het project VBC-versterking beroepskrachten aangewezen voor Maas en Rijn via Sportvisserij Nederland. De Combinatie van Beroepsvissers zal gevraagd worden dit binnen dit project ook te doen.*
- Vastleggen in bestuurlijk akkoord:*
 - *Samenwerking, rol en taak van de werkgroep Zilveren Stromen, de wijze van aansturing en secretariële ondersteuning.*
 - *Verantwoordelijkheden en bevoegdheden tussen de verschillende lagen: rechthebbenden, VBC's, werkgroep en stuurgroep.*
 - *Werkprogramma, grenzen aandachtsgebieden en prioriteiten van Zilveren Stromen en benodigde budgetten (met als eerste product deze onderliggende visie).*
 - *Verwerven van financiering hiervoor d.m.v. de volgende opties: terugvloeiende pachtgelden,*

projectsubsidie (LNV, V&W), labelen van inkomsten uit de kleine VISpas (voormalig vrije hengel), middelen uit potentiële vergoeding voor inbreng van rivierpercelen in Lijst viswateren, potentiële inkomsten op basis van profijtbeginsel, waarbij specifieke vergunningen toegang bieden tot een specifiek sportvisserij-product.

5.3.2 Thema visserij

Gewenste ontwikkeling / Streefbeeld

In visplannen, opgesteld door rivier-VBC's, wordt onderling afgesproken wie, wat, waar, hoe en hoeveel er gevist (onttrokken) mag worden door sport- en beroepsvisserij over een bepaald aantal jaren. De visplannen vormen een concrete uitwerking van de rechten en plichten welke voortvloeien uit de visrechtensituatie in een betrokken VBC-gebied.

Visplannen geven concreet vorm aan een duurzame benutting van de visstand en worden getoetst aan de streefbeelden en draagkracht van het systeem. RWS (beleidsdirectie) heeft als eindverantwoordelijke voor het water- en visstandbeheer een coördinerende rol en de regionale diensten toetsen de visplannen dan ook aan de KRW- en Natura2000-doelstellingen. Voor wat betreft Natura2000 beheerplannen dient een koppeling te worden gelegd met de Visplannen. Wij zijn voorstander van toetsing door één overheidsinstantie.

Visplannen komen binnen VBC's tot stand met ondersteuning van beroepskrachten. Het streven is te komen tot een visplan dat garanties biedt voor een duurzaam beheer van de vispopulaties. Aangezien in de huidige situatie dit nog niet het geval is, zijn de opzet en afspraken in de visplannen voorlopig nog vooral praktisch van aard en gericht op een vergroting van het onderling vertrouwen en samenwerking tussen sport- en beroepsvisserij. De eerste generatie Visplannen heeft daarmee het karakter van een "groeidocument". Daarnaast is het van belang dat de afspraken over de visserij en de evaluatie hiervan er mede op gericht zijn om de inzichten in de visstand en de effecten van de visserij op de visstand te vergroten. Het vormgeven van structurele inventarisaties en registratie van vangsten door sport- en beroepsvisserij is daarom een primair actiepoint voor VBC's.

6. Aandachtspunten:

Het Rijksbeleid geeft aan dat voor de staatswateren de visrechtenhouders verplicht zijn in het kader van VBC's visplannen op te stellen. Het doel hiervan is te komen tot een doelmatige en duurzame visserij. Voor de visserijkundig eenheden in het rivierengebied m.u.v. het Volkerak-Zoommeer zijn echter nog geen visplannen opgesteld. Recent is gestart met Visplannen voor de IJssel, Zandmaas en Waal.

Maatregel:

- a. *Opstellen visplannen voor alle visserijkundige eenheden in VBC-verband. De Visplannen zullen vooralsnog de vorm hebben van groeidocumenten.*
- b. *Ontwikkeling van criteria voor het opstellen van visplannen, binnen het project VBC-versterking.*
- c. *Onderzoek naar de mogelijkheden om het opstellen en uitvoeren van Visplannen publiekrechtelijk te verankeren.*

7. Aandachtspunten:

De (voormalige) werkgroep Visstandbeheer heeft richtlijnen uitgegeven voor de aanpak De (voormalige) werkgroep Visstandbeheer heeft richtlijnen uitgegeven voor de aanpak van

een doelmatige en duurzame benutting van visstanden ("Vissen met Verstand"). Deze richtlijnen zijn echter niet één op één toepasbaar voor de grote rivieren. Oorzaken hiervoor zijn onder andere de uitgestrektheid, openheid en het stomende karakter van de rivieren en het migratiegedrag van vis.

Maatregelen:

- a. *Onderzoek naar de mogelijkheden om goede en praktische instrumenten te ontwikkelen voor het opstellen van visplannen voor rivieren.*
- b. *Starten van enkele pilot's met rivierspecifieke instrumenten voor visplannen om praktijkervaring op te doen en deze beschikbaar te stellen.*

Bij verschil van inzicht bij het opstellen van de visplannen wordt op een efficiënte manier deskundig advies ingewonnen van onafhankelijke deskundigen. Met de toetsende instanties worden in VBC-verband afspraken gemaakt over kaders en procedure. Arbitrage en rechtsgang worden zo veel mogelijk voorkomen waardoor tijdelijke visserijbepalingen niet nodig zijn. Visplannen worden periodiek geëvalueerd en bijgesteld.

Bij voorkeur worden op basis van vigerend visrecht beroepsmatige vistuigen ingezet op de voor sportvissers minder toegankelijke rivieroever, opdat men elkaar niet in de weg zit. Hierover vindt onderling overleg plaats binnen de rivier-VBC's.

Door het in werking treden van de "Regeling Grote Vistuigen" vindt er alleen nog beroepsmatige visserij plaats door beroepsvissers, die voor areaal en inkomen voldoen aan de voorwaarden uit de Regeling Grote Vistuigen. De visserij is hierdoor overzichtelijker geworden en de druk op de visstand door onderlinge concurrentie is verminderd.

Beroepsvissers hebben goede onderlinge afspraken over wie waar vist en over toebedeelde richtvangsten in analogie met afspraken als in de zeevisserij. Deze afspraken worden in de VBC's ingebracht en in het Visplan uitgewerkt. Jaarlijks worden actuele, geregistreerde vangsten besproken in de VBC. Periodiek kan op basis van nieuwe gegevens, trends en inzichten het Visplan worden bijgesteld.

Door evaluatie van de gemaakte afspraken en door onderzoek is kennis en inzicht in de visstand sterk toegenomen. Gecertificeerde beroepsvissers worden zoveel mogelijk ingezet bij de uitvoering van het onderzoek.

Monitoring, vangstregistratie en onderzoek

Gezien het gezamenlijk belang bij het ontwikkelen van kennis over de visstand worden binnen de VBC's tussen visrechthebbers en visstandbeheerder nadere afspraken gemaakt over de samenwerking en afstemming bij de vismonitoring en vangstregistraties. Bij monitoring en onderzoek door RWS worden zoveel mogelijk gecertificeerde beroepsvissers uit het betreffende VBC-gebied ingeschakeld. Daarnaast vindt specifiek onderzoek plaats naar de omvang van de visbestanden en de effecten van de visserij op de visbestanden.

8 Aandachtspunten:

Het instrumentarium voor het opstellen van visplannen zal (mede-)afhankelijk zijn van een toenemend inzicht in de omvang en samenstelling van de visstand, en de effecten van de visserij daarop. Hier dient nog veel werk te worden verricht. Enerzijds bestaat er vanuit de

beroepvisserij behoefte om meer zicht te krijgen op duurzaam oogstbare biomassa vis, ook in relatie tot de vangsten van sportvissers. Anderzijds wil de waterbeheerder weten of en op welke wijze kwaliteitsdoelstellingen voor watersystemen kunnen worden gerealiseerd en hoe zich dit verhoudt tot de afspraken in de visplannen. Samenwerking is hierbij onontbeerlijk.

Maatregelen:

- a. Onderzoek naar de visstand ten behoeve van bestandschattingen, migratiebewegingen, recrutering, risicofactoren voor overbevissing etc. (prioriteit: snoekbaars, aal, brasem).
- b. Voortzetting snoekbaarsonderzoek benedenrivierengebied, uitbreiding naar andere riviertrajecten. Deze uitbreiding is inmiddels opgestart, in een gezamenlijk project met Rijkswaterstaat en de Waterdienst (voorheen RIZA).
- c. Opzetten onderzoek naar de effecten van de visserij op de visstand. Gestandaardiseerde registratie van onttrekking ontwikkelen.
- d. Er wordt een individuele hengelsingstregistratie voor de rivieren opgezet binnen het bestaande landelijke kader hiervoor.
- e. Er wordt een structuur voor vangstregistratie bij viswedstrijden op de rivieren opgezet. Hierbij zal aangesloten worden bij het lopende landelijke project.
- f. Lopende projecten en op te zetten voor hengelsingstregistratie van snoekbaars volgen, evalueren en eventueel uitbouwen.
- g. Het door federatie Zuidwest Nederland gestarte project voor uitgifte van een specifieke vergunning voor snoekbaars en de daaraan gekoppelde verplichte registratie op het Volkerak-Zoommeer, zal worden geëvalueerd en bij goed functioneren worden toegepast op het hele rivierengebied.
- h. Tot circa 1985 bestond er vanuit LNV, directie Visserijen een vangstregistratiesysteem voor de beroepvisserij. Bij de Combinatie van Beroepsvissers zal worden aangedrongen op het opzetten van een gestandaardiseerd systeem voor vangstregistraties door beroep in het rivierengebied.
- i. Meer samenwerking en overleg in VBC-verband tussen waterbeheerder en visserij ten behoeve de monitoring voor de KRW binnen VBC-verband.
- j. De waterbeheerder wordt gevraagd concrete kaders te geven voor visdoelen op basis van de KRW. Datzelfde geldt voor de bevoegde instanties t.a.v. de Natura2000 doelen. Dit bevordert het opstellen van toetsbare Visplannen.

Sportvissers dragen via hengelsingstregistratie (HVR) bij aan inzicht in de visstand.

Hengelsingstregistratie

In de komende jaren wordt door Sportvisserij Nederland in samenwerking met het RAVON een landelijk registratiesysteem opgezet, waarin onder andere de gegevens van hengelsingsten worden ondergebracht. Hengelsingstregistratie vormt, aanvullend op het gebruik van gegevens van fuikvangsten door het beroep en de monitoring door de waterbeheerder in het kader van de KRW, een belangrijk informatiemiddel om het inzicht in de visstand van de rivieren te verbeteren en trends in samenstelling waar te nemen. Bij de opzet van het hengelsingstregistratiesysteem zal aandacht geschonken moeten worden aan de wijze waarop de op projectmatige wijze verzamelde visvangsten in het rivierengebied een plaats kunnen krijgen in het registratiesysteem, zodanig dat de informatie gebruikt kan worden voor het opstellen van visplannen voor rivieren VBC's.

Visplannen: keurslijf of kans?

Het opstellen van visplannen door visrechthebbenden en vergunninghouders zal d.m.v. een aanscherping in de huurvoorwaarden worden verplicht. De visplannen zouden daarbij opgevat kunnen

worden als nog meer regelgeving welke een 'zoveelste' aanslag vormt op de bewegingsvrijheid van de sport- en beroepsvisserij. Visplannen bieden echter meer dan een keurslijf van regels, ze zijn er juist ook op gericht om te komen tot een doelmatige bevissing van de rivieren. Visplannen vormen juist een kans:

- voor de beroepsvisserij om een duurzaamheidsstempel te kunnen realiseren voor de geleverde vis, voor de opbouw van een positief imago en om het veelvuldig voorkomen van vernielingen aan fuiken terug te brengen;
- voor de sportvisserij, om te komen tot een meer uniforme aanpak van het beheer en de regelgeving, en een grotere betrokkenheid te kweken bij haar leden bij het water-, visstand- en visserijbeheer
- voor beide partijen: voor de opbouw van een positief imago, om duidelijkheid naar elkaar te verschaffen, onderling begrip te kweken en de samenwerking te bevorderen om gezamenlijk stroperij en zwartvisserij aan te kunnen pakken

5.3.3 Thema: Visrechten

Gewenste ontwikkeling / streefbeeld

De complexe visrechtensituatie in het rivierengebied wordt vereenvoudigd en wel op een zodanige wijze en met een zodanig eindresultaat dat duurzaam visserijbeheer mogelijk wordt gemaakt. De advisering voor de uitgifte van de visrechten binnen een visserijkundige eenheid loopt via de VBC's. Hiertoe hebben zij de beschikking over de toegang tot een volledige en up-to-date visrechtenGIS. Bij de uitgifte van visrechten wordt ingezet op het zoveel mogelijk clusteren van visrechten, met behoud van de visserijmogelijkheden. De advisering over de uitgifte van de visrechten vindt plaats aan de hand van een duidelijk toetsingskader. Een toegankelijk Visrechten-GIS voorziet ook in een behoefte bij de instanties met opsporingsbevoegdheid (AID, KLPD).

9. Aandachtspunten:

De huidige visrechtensituatie op de rivieren is sterk versnipperd. Op de rivieren is een mozaïek ontstaan van gesplitst en ongesplitst verhuurde percelen, gesplitst met behoud van bijvangst door het beroep, gesplitst met behoud van aal door de sport, gebieden waar sport het schubvisrecht huurt terwijl de beroepsvisserij vergunning hebben om met de zegen op deze vis te vissen, gebieden waar het aalvisrecht gebonden is aan de fuikvisserij, andere gebieden waar het aalvisrecht met alle aalvistuigen geoorloofd is, verplichting tot uitgifte van peurvergunningen etc. etc.

Bovendien zijn er riviertrajecten met heerlijke visrechten. Houders van heerlijke visrechten kunnen (nog) niet verplicht worden om deel te nemen aan een VBC en het opstellen van een visplan en kunnen het te voeren visserijbeheer frustreren. In het IDOV (Interdepartementaal Overleg Vis) wordt momenteel onderzocht met welk instrumentarium eigenaren van heerlijke visrechten verplichtingen t.a.v. visserij en visserijbeheer kunnen worden opgelegd (zie ook aandachtspunt 4).

Maatregelen:

- Uitbreiden van het reeds bestaande visrechtenGIS naar het totale rivierengebied met bijbehorende protocollen voor onderhoud en gebruikersrechten.*
- Opstellen toetsingskader voor de advisering over de uitgifte van visrechten door VBC's, inclusief de uitgifte van visrechten op nevengeulen.*
- Onderzoek door de sportvisserij en beroepsvisserij om binnen de eigen geledingen de visrechten te herverkavelen zodat grotere visrechtpercelen en minder versnippering ontstaat.*

10. Aandachtspunten:

In het kader van natuurontwikkeling zijn en worden er nieuwe wateren, waaronder nevengeulen aangelegd in de uiterwaarden. Door maatregelen in het kader van "Ruimte voor de Rivier" zal het natte oppervlak in de vorm van uiterwaardplassen en één of tweezijdig aangelegde geulen langs de rivieren toenemen ten behoeve van een verbetering van de waterafvoer. Momenteel worden, in het kader van de bescherming van trekvisserij, in nevengeulen geen visrechten uitgegeven of vrijkomende rechten verhuurd. Er zijn echter onvoldoende visserijkundige en visbiologische argumenten om de visrechten in nevengeulen niet uit te geven (notitie werkgroep Visrechten, 2006; zie ook aandachtspunt 9). Beroepsvisserij en sportvisserij kunnen bovendien een belangrijke bijdrage leveren aan onderzoek/monitoring van de vispopulaties in nevengeulen. De werkgroep Visrechten heeft daarom het advies opgesteld om in beginsel over te gaan tot verhuur van visrechten in huidige en nog aan te leggen nevengeulen. Het voornemen bij LNV als verhuurder is dan ook om visrechten in nevengeulen binnen voorwaarden uit te geven. Noodzakelijke beschermende maatregelen en visserijregulering vormen als mogelijke voorwaarden ook voor deze gebieden onderdeel van de op te stellen Visplannen.

Maatregelen:

Uitwerking van beheer, visserij en eventueel beperkende maatregelen in het Visplan voor uiterwaardwateren in het betreffende VBC-gebied. Beheermaatregelen zijn aanvullend aan bestaande wet- en regelgeving..

5.3.4 Thema beroepsvisserij

Gewenste ontwikkeling / Streefbeeld

Bij afronding van deze visie, is niet duidelijk welke consequenties de PCB/dioxine problematiek en de EU-Aalverordening voor de beroepsvisserij zullen hebben. Een streefbeeld en gewenste ontwikkeling - gezien vanuit de sportvisserij - is daarom nu niet te geven. Ook is de vraag aan de orde in hoeverre deze vraagstukken doorwerken naar de participatie door de beroepsvisserij aan VBC's en de op te stellen visplannen.

In sommige gevallen ligt het dan voor de hand dat de sportvisserij een eigen Visplan opstelt. Als voorbeeld hiervoor kan de situatie in het benedenrivierengebied genoemd worden waar de beroepsvissers ervoor hebben gekozen om niet deel te nemen aan Zilveren Stroom en om geen initiatieven te ontplooiën voor een VBC.

11 Aandachtspunten:

De aalproblematiek vormt een specifiek probleem dat niet alleen het rivierengebied maar ook Nederland overstijgt. Door te hoge gehalten aan PCB's en dioxine in rivieraal, lijkt de afzetmarkt voor deze vis nihil. Consequenties voor de sector (sanering) lijken op korte termijn onafwendbaar.

Op basis van heerlijke visrechten en volledig visrecht, exploiteert een deel van de beroepsvissers ook schubvis.

Maatregelen:

- a. *Het volgen van de ontwikkelingen t.a.v. de beroepsvisserij en waar nodig gezamenlijk vanuit de sportvisserij komen met een zienswijze.*
- b. *Nagaan mogelijkheden tot uitkoop van beroepsvissers, overdracht van visrecht aan de sportvisserij. Ter ondersteuning hiervan heeft Sportvisserij Nederland een Fonds ingesteld.*

De in VBC-verband opgestelde visplannen vormen het uitgangspunt voor de riviervisserij op schubvis. De riviervisserij geeft gestalte aan een

duurzame visserij binnen de doelstellingen van de KRW en Natura2000. De beroepsvisserij richt zich meer op aanvullende inkomstenbronnen die gerelateerd zijn aan de visserij, zoals toerisme, visgids, natuurtoezicht, inzet bij onderzoek en monitoring van vis. Verder intensificeert de beroepsvisserij de samenwerking met de sportvisserij, de waterbeheerder en andere belanghebbenden.

Een duurzame beroepsvisserij – waar sprake is van bestaande rechten - biedt aanknopingspunten het imago van de riviervisserij te vergroten en de producten van de riviervisserij te profileren als middel voor inkomstenverbetering en positieversterking van de riviervissers. Dagverse vis met het keurmerk voor vis uit duurzaam beheerde bestanden (MSC-keur) wordt verkocht aan restaurants in het rivierengebied. Promotie en voorlichting over de visserij vindt plaats in bezoekerscentra rond de rivieren.

De maatschappij heeft waardering voor de duurzame wijze waarop de beroepsvisserij en de sportvisserij met de visstand en de belangen van anderen bij deze visstand omgaan. De visserij in het Nederlandse rivierengebied is een voorbeeld voor andere visserijen in Europa en daarbuiten.

5.3.5 Thema Sportvisserij

Gewenste ontwikkeling / Streefbeeld

De weidsheid en gevarieerdheid van het riviersysteem maken de sportvisserij op de rivieren tot een aparte belevenis. De grote oeverlengte, de rivierdynamiek, de gevarieerdheid aan visstekken en de toenemende soortenrijkdom van de rivieren bieden bovendien voldoende ruimte voor ontwikkelingsmogelijkheden voor de sportvisserij.

Het documentenstelsel voor de sportvisserij tussen de winterdijken is eenduidig en inzichtelijk. Door harmonisatie van de vergunningbepalingen is de vroegere wirwar van regeltjes verleden tijd. Alle rivieren zijn volledig in de VISpas opgenomen, dit geldt ook voor een groot deel van de uiterwaardwateren. Alleen kwetsbare uiterwaardwateren zijn niet met de VISpas toegankelijk.

12 Aandachtspunten:

De visrechtssituatie op de rivieren is versnipperd en daardoor onoverzichtelijk, wat ook het verkrijgen van de juiste documenten lastig maakt. Verschillende rivierpercelen zijn niet meer bevisbaar omdat de visrechthebbende het water niet heeft ingebracht in de Landelijke lijsten van viswateren (VISpas, kleine VISpas). Ook bestaan er verschillende schriftelijke toestemmingen met allerlei verschillende bepalingen. Een inventarisatie van deze verschillende bepalingen heeft inmiddels plaatsgevonden.

Maatregelen:

- a. Voorstellen voor harmonisatie van de bepalingen uitwerken en doorvoeren.
- b. Overleg voeren en afspraken maken over de inbreng van wateren voor de sportvisserij door beroepsvissers met volledig visrecht en eigenaren met heerlijk visrecht.

Sportvissers met een VISpas kunnen in beperkte mate gevangen (roof)vis meenemen voor consumptie. In het Visplan zijn de voorwaarden en mogelijkheden uitgewerkt. Voor sportvissers met een kleine VISpas geldt een verbod op het meenemen van vis. Op basis van de in het Visplan onderbouwde onttrekking, bijvoorbeeld voor eigen consumptie, kan worden overgegaan op specifieke regelgeving en vergunningen, waarvan de

opbrengsten ten goed komen aan het visserijbeheer, inclusief handhaving. Om zicht te hebben en te houden op de onttrekkingen nemen de vergunninghouders verplicht deel aan hengelangstregistratie. De specifieke vergunning van federatie ZWN voor de sportvisserij op snoekbaars (met meenemen) kan hierbij als leidraad fungeren. Voor het vissen op aal geldt voor de sportvisserij vanaf 1 januari 2009 een terugzetsplicht (besluit ALV Sportvisserij Nederland, juni 2008).

13 Aandachtspunt:

Voor een duurzaam visserijbeheer is het belangrijk zicht te krijgen op de onttrekking van roofvis door de sportvisserij. Deze behoefte wordt ook ingegeven door het (verplicht) opstellen van Visplannen.

Maatregel:

Aandacht voor dit onderwerp door streven naar regulering en handhaving via specifieke vergunningen. Registratie en monitoring worden hieraan gekoppeld.

Niet alleen juridisch, maar ook in fysieke zin is de toegankelijkheid in het rivierengebied voor de sportvisser verbeterd. In overleg met overheden en eigenaren wordt in bestaande situaties de toegankelijkheid verbeterd. Bij herinrichtingsplannen (Ruimte voor de Rivier, NURG), dijkverbeteringen en ander maatregelen wordt rekening gehouden met de toegankelijkheid van het gebied. Met name in de uitloopgebieden van dorpen en steden is er voldoende parkeerruimte in de vorm van kleine parkeerplaatsen voor auto's op regelde afstand op of langs de dijken. Vanaf de parkeerruimte zijn de rivier of wateren in de uiterwaarden goed te voet te bereiken. Bij de bredere uiterwaarden moet het gebied bij voorkeur bereikbaar blijven per auto en/of per fiets. Riviergebonden bedrijvigheid belemmert de toegankelijkheid voor de sportvisser niet. De natuurgebieden langs de grote rivieren zijn zo robuust dat extensief recreatief medegebruik mogelijk is. De sportvisserij werkt mee aan zoneringsplanning in tijd en ruimte, voor zover deze voldoende is onderbouwd.

Op de rivieren kan op diverse manieren worden gevestigd. Voor de bootvisserij zijn er voldoende trailerhellingen. Vanaf strandjes blijft het aantrekkelijk om te vissen met een werphengel. Kribben zijn goed beloopbaar doordat deze zijn afgedekt met zetsteen in plaats van grote gestorte keien. Dit is met name van belang langs de Waal, omdat daar de kribben vaak te lang zijn om vanaf strandjes vlakbij de hoofdstroom te kunnen vissen. De kribverlaging langs de Waal die in het kader van Ruimte voor de Rivier staat gepland, wordt zodanig uitgevoerd dat de sportvisserij op veel bevestigde plaatsen (bij stedelijke gebieden) mogelijk blijft, op plaatsen waar de kribverlaging onvermijdbaar is zal die zodanig worden uitgevoerd dat schade voor de sportvisserij zoveel mogelijk beperkt wordt. Ingezet wordt op compensatie in rivierdelen die momenteel niet of onvoldoende toegankelijk zijn. De bevisbaarheid van de rivier is goed doordat bij aanleg of renovatie van waterbouwkundige werken geen grote losliggende stenen verspreid op de bodem achterblijven. Hierdoor hoeft er weinig hengelsportmateriaal verloren te gaan. Wedstrijddata en -trajecten zijn op het internet te vinden, de wedstrijden worden centraal per riviervak gecoördineerd.

14 Aandachtspunt:

Momenteel is de bereikbaarheid zowel fysiek als juridisch matig tot slecht (wirwar van bepalingen, ingewikkelde situatie looprechten). In de diverse Sportvisserij Ontwikkelingsplannen is een analyse uitgevoerd van de verschillende knelpunten wat betreft bereikbaarheid. In het Beleidsbesluit Binnenvisserij (1999) is eerder aangegeven dat waar nodig de bereikbaarheid van viswateren verbeterd moet worden. De situatie is voor de sportvisser tot op heden echter nauwelijks verbeterd.

Maatregelen:

- a. *Mede aan de hand van de knelpunten analyse van de eerder opgestelde SOP's (Sportvisserij Ontwikkelingsplannen) overleg starten met gemeenten en terreinbeheerders over het oplossen van bestaande knelpunten op het gebied van bereikbaarheid en toegankelijkheid. Hierbij wordt gestreefd naar een functietoekenning voor "overpad en looprecht" c.q. recreatieve toegankelijkheid.*
- b. *Zo nodig worden knelpunten ten aanzien van de bereikbaarheid (opnieuw) geïnventariseerd.*
- c. *Via de VBC invloed uitoefenen in de plan- en uitvoeringsfase van inrichtingsprojecten.*
- d. *In het verlengde van de landelijke visrechten-GIS, zal worden onderzocht of een database /GIS kan worden opgezet van looprechten in het riviereengebied. De koppeling aan Visplanner zal hierbij eveneens worden onderzocht.*
- e. *In verband met verlies aan sportvisserijmogelijkheden door "kribverlaging" zal overleg worden gevoerd over compensatie. De sportvisserij zal hiervoor concrete voorstellen aanreiken.*

Kribben zijn geliefde visstekken, in het bijzonder voor barbeelvisser.

5.3.6 Thema Wet- en regelgeving

Gewenste ontwikkeling / Streefbeeld

Voor de visserij bestaat duidelijke en eenvoudige regelgeving zowel op landelijk als op regionaal niveau.

Wet- en regelgeving is niet onnodig belemmerend voor de sportvisserij. Regelgeving zal worden afgeleid uit de Visplannen, waarmee ook zonedoelstellingen vanuit de KRW en Natura2000 kunnen worden gerealiseerd. De verantwoordelijke instanties zal worden gevraagd hierover kaders aan te reiken. Zonedoelstellingen vindt internationale afstemming plaats over specifieke wet- en regelgeving voor de visserij en bescher-

ming van visstanden. Voorstellen hiervoor zullen worden opgesteld en ingebracht. Overleg hierover vindt plaats met de verschillende gremia en bevoegde organen.

15 Aandachtspunten:

In de Visserijwet en de bijbehorende regelingen zijn historische bepalingen opgenomen, welke betrekking hebben op de visserij in het rivierengebied en de rivieren. Deze dienen te worden beoordeeld op hun actuele waarde. Indien nodig zal Sportvisserij Nederland voorstellen indienen bij het Ministerie van LNV om verouderde bepalingen aan te passen. Dit ook in het licht van terugdringing regelgeving en mogelijkheden voor handhaving.

Maatregelen:

Voorstel ontwikkelen voor actualisering publiekrechtelijke bepalingen voor de visserij op de rivieren en voor doorwerking bespreken met LNV.

Visdocumenten

Met de wijziging van de Visserijwet (verdwijnen Sportvisakte, opheffen OVB) is ook het begrip 'vrije hengel' in relatie tot de openbare vaarwateren uit de Visserijwet verdwenen. De kleine VISpas is voor de vrije hengel in de plaats gekomen. Vanuit de politiek is nadrukkelijk de wens aangegeven de inbreng van de voorheen openbare wateren te maximaliseren. Ten behoeve van het visserijbeheer zullen zo nodig specifiek voor de rivieren voorwaarden worden opgesteld.

De bijzondere voorwaarden van de diverse schriftelijke toestemmingen voor het vissen op de rivieren zijn afgestemd op in VBC-verband te voeren visserijbeheer. Hierbij wordt voor het gehele rivierengebied naar zoveel mogelijk uniformiteit gestreefd. Specifieke schriftelijke toestemmingen voor specifieke sportvisserijvormen kunnen nodig zijn. Verkrijgbaarheid en regelgeving zijn transparant en zo eenvoudig mogelijk. Dit vergroot de duidelijkheid voor zowel de sportvisser als de controlerende instantie. Verder zullen de bijzondere bepalingen in de (huidige) verschillende schriftelijke toestemmingen voor zowel sport- als beroepsvisseren zoveel mogelijk gelijk getrokken worden, met als doel vergroting van de duidelijkheid voor vissers en controlerende instanties.

16 Aandachtspunten:

Door versnippering van visrechten en doordat grote delen van de rivieren nog niet zijn ingebracht in de VISpas is er een onduidelijke situatie voor sportvissers ten aanzien van de vereiste schriftelijke toestemmingen voor het vissen (zie aandachtspunt 12).

Daarnaast verschillen de voorwaarden per schriftelijke toestemming, wat problemen geeft voor de controle en handhaving en zijn de voorwaarden niet of nauwelijks gebaseerd op een doelmatig visserijbeheer.

Maatregelen:

- a. *Eventueel opzetten van een nieuw stelsel van specifieke toestemmingen en bijzondere voorwaarden voor de riviervisserij, af te leiden uit de Visplannen.*
- b. *Zoveel mogelijk uniformeren van regelgeving en deze afstemmen op een doelmatig visserijbeheer.*

Randvoorwaarden

Voor het voeren van een effectief visserijbeheer is het noodzakelijk dat er voldaan wordt aan een aantal randvoorwaarden: alle visrechthebbers en vergunninghouders werken samen in VBC's aan het opstellen en

uitvoeren van Visplannen en voeren de visserij dienovereenkomstig uit. Hieraan gekoppeld dient er een strikt sanctiebeleid te worden gevoerd voor visrechthebbenden die dit proces frustreren. De door het ministerie van LNV doorgevoerde aanscherping van VBC-voorwaarden in de huurovereenkomsten voorziet deels in deze randvoorwaarden. Voor de beoogde afstemming van de visserij op water- en natuurbeheer (KRW, Natura2000) vormen VBC's en Visplannen in beginsel een goed instrument. Wel zal hiervoor de status en toetsing van Visplannen nog meer duidelijk moeten worden. Wij zijn voorstander van een formele status en een formele toetsing. Bezien zal worden of dit in de VBC's via afspraken met bevoegde instanties (bijv. Rijkswaterstaat) kan worden geregeld. Wij streven voor de sportvisserij naar Visplannen die – na toetsing – voldoende zijn voor verwijzing in de Natura2000 beheerplannen.

Een randvoorwaarde is dan ook dat de instanties en organisaties met verantwoordelijkheden voor het visstandbeheer deelnemen aan of minimaal betrokken zijn bij de VBC's. Deelname dient beleidsmatig verankerd en te zijn en met voldoende mandaat. Een duidelijke passage over VBC's en Visplannen in het op te stellen beheerplan voor de Rijkswateren, vinden wij daarvoor noodzakelijk.

17 Aandachtspunten:

In het geheel van ontwikkelingen rondom KRW, Natura2000, nieuw binnenvisserijbeleid zijn verantwoordelijkheden, bevoegdheden en de status van VBC's en Visplannen nog onvoldoende duidelijk. Dit betreft ook het juridisch instrumentarium. Het is de bedoeling dat vanuit het IDOV en de Toekomstvisie Binnenvisserij (LNV) hierop antwoorden komen.

Maatregelen:

Lobby voor een duidelijke positie van VBC's en voor een goed juridisch instrumentarium.

5.3.7 Thema controle en handhaving

Gewenste ontwikkeling / Streefbeeld

Stroperij en zwartvisserij is op de rivieren tot een minimum teruggebracht als gevolg van een effectieve handhaving. Bijkomende verschijnselen als vandalisme (vernien van materiaal van beroepsvissers) behoren tot het verleden. Sport- en beroepsvisserij werken samen bij de opzet, financiering en uitvoering van een gezamenlijk controlesysteem voor de rivieren. De controle en handhavingsparagraaf van de visplannen is geschreven in overleg met de KLPD en AID. De BOA-inzet wordt goed gecoördineerd: onder leiding van de bevoegde instanties zetten vrijwilligers vanuit de hengelsport en beroepsvisserij zich in om stroperij en zwartvisserij verder terug te dringen.

18 Aandachtspunten:

In Visplannen worden de afspraken voor de sport- en beroepsvisserij vastgelegd. Rivieren zijn, als gevolg van hun ligging en uitgestrektheid, veel meer dan de kleinere binnenwateren gevoelig voor stroperij en zwartvisserij. Een feitelijk inzicht in de mate van zwartvisserij en stroperij bestaat niet.

Maatregelen:

- a. *Huidige controlepraktijk in kaart brengen en aanbevelingen opstellen voor verbetering, specifiek gericht op het rivierengebied (in overleg en samenwerking met KLPD en AID). Ervaringen uit andere regio's zullen hiervoor worden gebruikt.*

b. Organiseren en financieren systeem van samenwerking en inzet in controle en handhaving door sport- en beroepsvisserij.

5.3.8 Thema financiering

Gewenste ontwikkeling / Streefbeeld

Activiteiten en maatregelen binnen het visserijbeheer op de rivieren worden uitgevoerd binnen een nieuwe, deels door de eigen sector gedragen financieringsstructuur. De spil van deze private financieringsstructuur is een beheerfonds. Dit beheerfonds wordt gevuld vanuit verschillende bronnen. De vaste inkomsten van dit beheerfonds worden gevormd door inkomsten vanuit (een verlaging van) het pachtgeld voor visrechten en bijdragen op basis van benutting of profijt van de visrechthebbenden.

- Pachtgelden visrecht: het inzetten van pachtgelden in het beheerfonds kan op verschillende wijze geschieden. Pachtgelden zijn op basis van de huidige LNV-tarieven vastgesteld en worden door de verhuurder gestort in het beheerfonds ten behoeve van het visserijbeheer. Een alternatieve financiële constructie is een verlaging van de pachtgelden (symbolische verhuur), waarbij deze vrijgevallen kosten via het beheerfonds bestemd worden voor het visserijbeheer, waaronder de VBC-kosten.
- Bijdragen op basis van benutting of profijt: naar rato van het profijt van een eventuele benutting van de visstand of naar rato van het belang bij de visstand wordt een bijdrage geleverd aan het beheerfonds.

Daarnaast zijn er meer incidentele geldstromen die worden aangewend voor het beheerfonds:

- Compensatie/schadevergoeding: meer dan tot op heden wordt ingezet op het verhalen van schade (inkomstenderving, derving van genot) als gevolg van maatregelen in het kader van waterbeheer, natuurbeheer, energievoorziening of calamiteiten en dergelijke. Schadeclaims worden via Zilveren Stromen ingediend, waarbij een vast deel van de compensatie naar het beheerfonds vloeit.
- Vermarkten kennis/informatie: de bij de sector aanwezige kennis over de visstand en de visserij kan met name voor waterbeheerders en beleidsmakers interessant zijn, er zal beleid worden opgesteld voor het tegen een vergoeding beschikbaar stellen van deze gegevens voor bijvoorbeeld monitoringsdoeleinden. De vergoedingen komen ten goede aan het beheerfonds. Voor dit onderdeel is het wel noodzakelijk dat sprake is van een continue en gestructureerde gegevensstroom.
- Projectsubsidie: Onderzoeken van nieuwe subsidiemogelijkheden voor projecten, waaronder het nieuwe Strategisch fonds voor de visserij (EU-gelden via ministerie van LNV). De noodzakelijke inzet van extra beroepskrachten voor VBC-versterking en het opstellen van Visplannen is juli 2008 voor subsidie voorgedragen.

19 Aandachtspunt:

De uitvoering van het visserijbeheer en de verdere uitvoering van het project Zilveren Stromen kosten menskracht en financiële middelen. Naast de bijdragen van federaties of hengelsportverenigingen kon in het verleden vrijwel altijd een beroep worden gedaan op middelen uit de SSB-Regeling². Zonder deze regeling zouden weinig projecten van de grond zijn gekomen. Het bestaan van deze regeling maakte de sector echter ook niet erg vindingrijk in het zoeken naar andere vormen van (mede-)financiering. Vanaf 2006 is deze

² SSB: Subsidieregeling Sport- en Beroepsvisserij

regeling vervallen en is de sector aangewezen op andere financieringsbronnen. Het door Sportvisserij Nederland ingestelde Fonds Verbetering Sportvisserijmogelijkheden kan mogelijk ondersteunen voor specifieke sportvisserij-projecten.

Daarnaast ontbreekt vanuit de overheid een duidelijke financieringsstructuur ten behoeve van het visserijbeheer. Hierbij wordt een spanningsveld zichtbaar: enerzijds verschuift de overheid uitvoerende verantwoordelijkheden (verplichtend) naar de sector, wat in principe leidt tot besparing bij de overheid en hogere kosten voor de sector. De overheid blijft niet-temin eindverantwoordelijk voor de visstand en het scheppen van goede randvoorwaarden voor de binnenvisserij. Anderzijds is het regeringsbeleid gericht op het verminderen van regelgeving en het terugdringen van (administratieve) lasten. Het VBC-werk zal echter leiden tot lastenverzwaring. Vanuit haar (eind) verantwoordelijkheid dient de Rijksoverheid het VBC-werk financieel te ondersteunen. Financieringsmogelijkheden gekoppeld aan de KRW en Natura2000 dienen hiervoor te worden onderzocht.

Maatregel:

- a. Opzetten nieuwe private financieringsstructuur voor het visserijbeheer in het rivierengebied. Spil van deze financieringsstructuur wordt gevormd door een Beheerfonds Rivieren. De volgende mogelijkheden voor inkomsten voor het beheerfonds dienen te worden onderzocht:
- b. Terugvloeiing van pachtgelden naar het visstand- en visserijbeheer, dan wel lager vaststellen van de pachtprizen en vrijgevallen middelen bestemmen voor visserijbeheer.
- c. Bijgedragen naar rato van het profijt van een eventuele benutting, dan wel naar rato van het belang (product-profijt).
- d. Het vermarkten van de bij de sector aanwezige kennis over de visstand en visserij.
- e. Opsporen en inzetten van nieuwe subsidiemogelijkheden.
- f. Labellen van inkomsten uit de kleine VISpas.
- g. Het meer dan nu verhalen van schades – inkomstenderving en derving van genot - door toedoen van maatregelen in het kader van het waterbeheer, natuurbeheer, energievoorziening, calamiteiten ed.
- h. Projectsubsidie vanuit het Rijk en/of EU-subsidie voor ondersteuning en facilitering van VBC's.

5.3.9 Thema communicatie en promotie

Gewenste ontwikkeling / Streefbeeld

Zowel intern als naar buiten toe is aandacht voor een duidelijke communicatie. Er is sprake van een positief imago van de sportvisserij op de rivier. Zowel bij het algemene publiek, als bij betrokken overheden, waaronder de waterbeheerder, en milieuorganisaties.

Goede communicatie tussen de werkgroep Zilveren Stromen, de betrokken sportvisserijorganisaties en de VBC's zorgen voor bestuurlijk draagvlak voor de uitvoering van de diverse gewenste activiteiten.

Het unieke karakter van het rivierengebied met zoveel specifieke mogelijkheden voor de sportvisserij, biedt tal van aanknopingspunten om de sportvisserij in positieve zin op de kaart te zetten. Een betere bekendheid en een positieve beeldvorming naar de buitenwereld leiden tot;

- meer aandacht voor riviervis in beleid en planvorming,
- het meer rekening houden met de belangen van de sportvisserij,
- meer armslag om het visserijbeheer op de rivieren op professionele wijze vorm te geven.

Er worden een aantal toeristisch-recreatieve producten ontwikkeld in sa-

menhang met de riviervisserij. Deze producten vloeien voort uit, maar dragen tevens weer verder bij aan het positieve imago van de riviervisserij. Arrangementen als 'rivier-clinics sportvisserij', of de beschikbaarheid van meertalige vergunningen voor buitenlandse sportvissers kunnen nieuwe doelgroepen aanspreken.

20 Aandachtspunt:

Er is intern en extern onvoldoende bekendheid over aard, omvang en organisatie van de sportvisserij op de rivieren. Verder ontbreekt professionele mankracht op het vlak van communicatie en promotie.

Maatregel:

- a. *Opstellen van communicatie- en promotieplan vanuit Zilveren Stromen.*
- b. *Opstellen van Toeristisch-recreatief promotieplan voor de sportvisserij op de rivieren.*

"VAN AAL TOT ZALM"

De NVVS heeft in 2004 al een aanzet gegeven voor een promotie van de sportvisserij op de rivieren in de vorm van het schetsboek "Van aal tot zalm". Dit boek schetst de relatie tussen de grote groep sportvissers en de rivier in woord en beeld. Doel hiervan is om de beleid- en plannenmakers te overtuigen van het belang van de rivieren voor de sportvisser en om meer rekening te houden met de omvangrijke gebruikersgroep. Enkele citaten uit dit schetsboek:

Realistische doelen

... Het karakteristieke landschap van laaglandrivieren is voor een belangrijk deel kunstmatig, maar heeft wel degelijk cultuurhistorische waarde en biedt vele mogelijkheden voor natuurgerichte recreatie, zeker voor sportvissers. Zo kan er vanaf kribben goed worden gevestigd en zijn gegraven viswateren vaak populaire viswateren. Het accepteren van menselijke invloed op de rivier en het van daaruit stellen van realistische doelen - waarbij het belang van de gebruikers mede bepalend is - vormt naar de mening van de sportvisserij dé voorwaarde voor een maatschappelijk geaccepteerd en uitvoerbaar (inter-)nationaal waterbeleid...

De Millingerwaard; een ruig maar toegankelijk natuurgebied

... Het beheer wordt overgelaten aan runderen, bevers en wilde paarden. Opvallend is dat in de Millingerwaard de gehate bordjes 'Verboden Toegang' en 'Verboden te vissen' ontbreken. Kwetsbare gedeeltes worden door een ondoordringbare vegetatie op een natuurlijke manier beschermd tegen verstoring...

Betrokken sportvissers

... Individuele sportvissers kunnen actief worden ingezet bij diverse visserijkundige projecten. In Duitsland bijvoorbeeld leveren sportvissers als 'Lachswart' een grote bijdrage aan herstelprogramma's voor de Atlantische zalm. Deze Lachswarte informeren de plaatselijke bevolking over maatregelen gericht op ecologisch herstel van de rivier, houden zich bezig met het kweken van in de rivier uit te zetten zalm en monitoren de terugkeer van volwassen vissen naar hun paaiplassen...

ACTIEPLAN

5

6 ACTIEPLAN

In onderstaande tabel zijn de maatregelen uit hoofdstuk vijf verder uitgewerkt. De termijn wanneer de maatregel moet worden uitgevoerd is bij benadering aangegeven, de kosten en de financiering zijn bij benadering weergegeven en de wijze van uitvoering is in indien relevant vermeld. Ten aanzien van de kosten is nog niet alles duidelijk. Een deel van de kosten bestaat uit de inzet van personeel. Voorzover dit personeel van een van de deelnemende organisaties betreft zijn die niet weergegeven (in de tabel weergegeven met personeel).

Een aantal maatregelen zal in projectvorm worden uitgevoerd. Deze projecten moeten nader worden uitgewerkt, waarbij ook een projectfinanciering zal worden opgesteld. Een aantal maatregelen zal moeten worden uitbested, voor deze projecten zal nog offerte moeten worden aangevraagd.

Als eventuele financieringsbronnen kunnen worden genoemd: het Strategisch Visserijfonds, subsidies vanuit het Ministerie van LNV, het terug laten vloeien van pachtgelden, geld vanuit de visserijsector, samenwerking met de waterbeheerder, vermarkten van kennis.

nr	maatregel/actie	wanneer	raming kosten in euro ex BTW of in mandagen per jaar	uitvoering
----	-----------------	---------	--	------------

VISSTAND

1a	nationaal en internationaal actief lobbyen voor natuurlijker rivierecosysteem	continu	past binnen huidige taakstelling	nationaal door Sportvisserij Nederland, internationaal door Zalmplatform
1b	regionale inbreng via VBC's bij inrichtingsplannen	continu	geen (vrijwilligers sport)	hengelsportfederaties
1c	clustering internationale overleggrema (zalm, aal, elft) tot een internationaal platform Riviertrekvis	continu	past binnen huidige taakstelling	Sportvisserij Nederland, i.s.m. verschillende gremia
2	actieplan "Zilveren Stroom" uitwerken: geen nieuwe WKC's, opheffen bestaande WKC's die geen afdoende visgeleiding hebben	2009	PM, projectfinanciering	Sportvisserij Nederland, waarbij samenwerking wordt gezocht met bijv. Reinwater, Milieudefensie en Waterpact
3	blijven volgen van de koelwaterproblematiek en zo nodig juridische stappen ondernemen bij overschrijding van normen	continu	5 mandagen	werkgroep Zilveren Stroom

ORGANISATIE EN SAMENWERKING

4a	instellen VBC's afronden (Benedenrivieren/Haringvliet en Neder Rijn/Lek)	2008-2010	past binnen project VBC-versterking	projectteam VBC-versterking
4b	aandringen op het verder organiseren van de beroepsvisserij op de rivieren	continu	past binnen huidige taakstelling	Sportvisserij Nederland
4c	lobby voor juridisch begrenzen van de autonomie van eigenaren heerlijk visrecht	2008-2009	past binnen huidige taakstelling	Sportvisserij Nederland
5a	aanstellen beroepskrachten in het kader van het project VBC-versterking die zijn gespecialiseerd in Rijnstroomgebied en Maasstroomgebied	2008	past binnen project VBC-versterking	projectteam VBC-versterking
5b	in een bestuurlijk akkoord Zilveren Stroom verder uitwerken: taakverdeling, aansturing, verantwoordelijkheden, werkprogramma, financiering	2009	2 mandagen	werkgroep Zilveren Stroom

THEMA VISSERIJ

6a	opstellen visplannen per riviertraject, vooralsnog als groeidocument	2009-2010	past binnen project VBC-versterking	projectteam VBC-versterking, i.o.m. Rijkswaterstaat
6b	criteria ontwikkelen voor opstellen visplannen	2008	past binnen project VBC-versterking	projectteam VBC-versterking

nr	maatregel/actie	wanneer	raming kosten in euro ex BTW of in mandagen per jaar	uitvoering
6c	onderzoek en lobby naar mogelijkheden om het opstellen en uitvoeren van visplannen publiekrechtelijk te verankeren	2008-2009	past binnen huidige taakstelling	Sportvisserij Nederland
7a	onderzoek naar mogelijkheden voor instrumenten om visplannen te ontwikkelen specifiek voor rivieren	2008-2009	past binnen project VBC-versterking	projectteam VBC-versterking
7b	starten pilotproject rivierspecifieke instrumenten visplan in enkele VBC's	2008-2011	past binnen project VBC-versterking	projectteam VBC-versterking
8a	onderzoek naar visstand t.b.v. bestands-schattingen, migratie, recrutering (prioriteit roofvis)	2008-2011	20.000, zoeken naar co-financiering	Sportvisserij Nederland i.s.m. Rijkswaterstaat
8b	voorzetting snoekbaarsonderzoek Benedenrivieren en uitbreiding naar andere rivieren	loopt	25.000, idem co-financiering	extern i.s.m. beroep
8c	onderzoek naar effecten visserij (o.a. hengelmortaliteit) op visstand en ontwikkelen gestandaardiseerde registratie van onttrekking van vis	2009-2011	past binnen project VBC-versterking	extern i.s.m. beroep
8d	opzetten Hengelvangstregistratiesysteem rivieren	2008-2011	past binnen project VBC-versterking	projectteam VBC-versterking
8e	opzetten structuur voor vangstregistratie viswedstrijden rivieren	2008-2011	past binnen project VBC-versterking	projectteam VBC-versterking
8f	HVR-projecten snoekbaars volgen	2009	past binnen project VBC-versterking	projectteam VBC-versterking
8g	evaluatie onttrekkingsvergunning snoekbaars voor het Volkerak-Zoommeer en eventueel toepassen op rest rivierengebied	2008-2011	past binnen project VBC-versterking	projectteam VBC-versterking
8h	combinatie van Beroepsvisserij vragen om gestandaardiseerd vangstregistratiesysteem voor beroepsvisserij op te zetten	2008	past binnen huidige taakstelling	Sportvisserij Nederland
8i	meer overleg tussen waterbeheerder en visserij initiëren tbv monitoring KRW binnen VBC-verband	2008-2010	past binnen huidige taakstelling	Sportvisserij Nederland i.o.m. Rijkswaterstaat
8j	waterbeheerders vragen om concrete kaders voor visdoelen KRW ten behoeve van visplannen	2008-2010	past binnen project VBC-versterking	projectteam VBC-versterking

THEMA VISRECHTEN

9a	uitbreiden VisrechtenGIS naar totale rivierengebied met bijbehorende protocollen voor beheer en onderhoud en gebruikersrechten	loopt	PM, gebruikerskosten	Sportvisserij Nederland
9b	opstellen toetsingskader voor de uitgifte van visrechten door VBC's, inclusief de uitgifte van visrechten op nevengeulen	2009	past binnen project VBC-versterking	projectteam VBC-versterking
9c	onderzoek naar mogelijkheden om visrechten te herverkavelen, waardoor grotere aaneengesloten visrechtgebieden ontstaan	2008-2011	PM	Werkgroep Zilveren Stroom
10	in visplannen de visserij in Natura2000-gebieden en natuurontwikkelingsgebieden (nevengeulen) reguleren	2009-2011	past binnen project VBC-versterking	projectteam VBC-versterking

BEROEPSVISSERIJ

11a	volgen van ontwikkelingen van de beroepsvisserij en hier visie op ontwikkelen	continu	past binnen huidige taakstelling	Sportvisserij Nederland
11b	nagaan van mogelijkheden tot uitkoop van beroepsvisserij op de rivieren, waarbij visrechten worden overgedragen aan de sportvisserij	2008-2011	10 mandagen, financiering uit fonds	werkgroep Zilveren Stroom

SPORTVISSERIJ

12a	voorstel harmonisatie vergunningbepalingen uitwerken en invoeren	2009	2 mandagen	Sportvisserij Nederland
12b	aandrigen op de inbreng van wateren van beroepsvisserij en houders heerlijke visrechten in VISpas	2008-2011	past binnen huidige taakstelling	Sportvisserij Nederland
13	onderzoek naar mogelijkheden voor specifieke vergunningen voor sportvisserij voor onttrekking van vis	2009-2010	2 mandagen	Sportvisserij Nederland

nr	maatregel/actie	wanneer	raming kosten in euro ex BTW of in mandagen per jaar	uitvoering
14a	bereikbaarheid en toegankelijkheid rivier en rivieroever agenderen bij waterbeheerder, gemeenten en terreinbeheerders	2008-2011	50 mandagen	werkgroep Zilveren Stroom
14b	knelpunten mbt bereikbaarheid inventariseren	2009	10 mandagen	stageopdracht
14c	via VBC's invloed uitoefenen op inrichting rivierprojecten	2008-2015	geen (vrijwilligers hengelsportverenigingen en beroepskrachten federaties)	Hengelsportfederaties
14d	in het verlengde van VisrechtenGIS een databestand opzetten voor looprechten	2010	PM, projectfinanciering	Sportvisserij Nederland
14e	aan de hand van concrete voorstellen, compensatie vragen voor verlies van sportvismogelijkheden als gevolg van kribverlaging	2008-2009	30 dagen	Sportvisserij Nederland / Federatie Midden Nederland

WET EN REGELGEVING

15	voorstel voor actualisering publiekrechtelijke bepalingen voor de visserij op de rivieren en bespreken met LNV	2008-2009	past binnen huidige taakstelling	Sportvisserij Nederland
16a	eventueel opzetten van een nieuw stelsel van specifieke toestemmingen en bijzondere voorwaarden voor de riviervisserij, af te leiden uit de Visplannen	2009	2 mandagen	werkgroep Zilveren Stroom
16b	zoveel mogelijk uniformeren van regelgeving en deze afstemmen op een doelmatig visserijbeheer	2008-2009	past binnen huidige taakstelling	werkgroep Zilveren Stroom
17	lobby voor een duidelijke positie van VBC's en voor een goed juridisch instrumentarium	2008	past binnen huidige taakstelling	Sportvisserij Nederland

CONTROLE EN HANDHAVING

18a	huidige controlepraktijk in kaart brengen en aanbevelingen doen	2008-2011	past binnen project VBC-versterking	projectteam VBC-versterking
18b	opzetten systeem voor controle en handhaving door sport- en beroepsvisserij	2008-2011	past binnen project VBC-versterking	projectteam VBC-versterking

FINANCIERING

19a	opzetten nieuwe private financieringsstructuur voor het visserijbeheer in het rivierengebied, met als spil een Beheerfonds Rivieren	2009-2011	past binnen huidige taakstelling	Federaties en Sportvisserij Nederland
19b	lobby bij ministerie van LNV om pachtgelden terug te laten vloeien naar visstand- en visserijbeheer	2009	past binnen huidige taakstelling	Sportvisserij Nederland
19c	bijdragen aan Beheerfonds Rivieren tbv visstand- en visserijbeheer vragen van visserijsector naar rato van profijt	2008-2011	past binnen huidige taakstelling	Federaties en Sportvisserij Nederland
19d	vermarkten van aanwezige kennis over visstand en visserij tbv Beheerfonds Rivieren	2008-2011	past binnen huidige taakstelling	werkgroep Zilveren Stroom i.s.m. VBC's
19e	opsporen en inzetten van nieuwe subsidiemogelijkheden	continu	past binnen huidige taakstelling	Sportvisserij Nederland
19f	markeren van inkomsten uit kleine vispas t.b.v. visstand- en visserijbeheer rivieren	2009	past binnen huidige taakstelling	Sportvisserij Nederland
19g	het verhalen van schades aan de visstand/visserij (inkomstenderving en derving van genot) door toedoen van derden (waterbeheer, calamiteiten, natuurontwikkeling, energievoorziening)	continu	5 mandagen per jaar	werkgroep Zilveren Stroom
19h	aanvragen / lobbyen voor projectsubsidie vanuit het Rijk/EU voor ondersteuning en facilitering VBC's	uitgevoerd	past binnen huidige taakstelling	Sportvisserij Nederland

COMMUNICATIE EN PROMOTIE

20a	opstellen communicatie en promotieplan Zilveren Stroom	2009	3 mandagen	werkgroep Zilveren Stroom
20b	opstellen toeristisch-recreatief promotieplan riviervisserij	2010	PM, projectfinanciering	afstudeeropdracht

BIJLAGEN

VERKLARENDE WOORDENLIJST

<i>AID:</i>	Algemene Inspectie Dienst
<i>Benutting:</i>	Het door sport- of beroepsvissers onttrekken van vis uit een water.
<i>Bereikbaarheid:</i>	De mate waarin de oever van het water bereikt kan worden. Per vervoermiddel kan dit verschillen, te voet kan de bereikbaarheid anders zijn dan per auto. Bij de bereikbaarheid speelt ook de afstand mee. Voor bijvoorbeeld een sportvisser die per auto naar een visstek wil, maar vanaf de parkeerplaats nog een grote afstand te voet moet afleggen kan de bereikbaarheid slecht zijn.
<i>Bijvangst:</i>	Een vistuig kan over het algemeen niet specifiek voor één vissoort worden ingezet. Wanneer bijvoorbeeld een beroepsvisser op aal vist met fuiken, zal hij als bijvangst ook andere vissoorten in zijn fuiken aantreffen. Dit wordt vaak negatief beoordeeld, de onbedoeld bijgevangen vis heeft vaak een lage overlevingskans, maar mag niet worden gebruikt voor consumptie vanwege het niet voldoen aan wettelijke voorschriften (minimummaat, gesloten tijd, geen rechten)
<i>Binnenvisserij:</i>	De sport- of beroepsvisserij op het water binnen de kustlijn van een land (het binnenwater).
<i>BOA:</i>	Bijzonder Opsporings Ambtenaar
<i>EAA:</i>	European Anglers Association
<i>Glasaal:</i>	Jonge aal die nog doorzichtig is. Glasaal trekt vanaf zee landinwaarts. Zodra glasaal het zoete water optrekt start de pigmentering en krijgt de aal geleidelijk kleur.
<i>Habitat:</i>	Het leefgebied van een diersoort, dat voldoet aan de door de soort gestelde specifieke eisen ten aanzien van abiotische en biotische omgevingsfactoren.
<i>Heerlijk visrecht:</i>	Dit is een oud recht van voor de invoering van het Nieuw Burgerlijk Wetboek in 1838. Sinds 1838 is deze vorm van uitgifte van visrechten niet meer mogelijk. Het visrecht staat los van het eigendom van de grond onder het water. Heerlijke visrechten kunnen worden aangetoond met oude documenten waaruit blijkt dat het om heerlijk visrecht gaat voor een bepaald gebied. Indien er voor een water heerlijk visrecht is uitgegeven in het verleden, dan kan de huidige watereigenaar het visrecht niet nogmaals uitgeven. Heerlijke rechten kunnen door vererving of overdracht op een ander overgaan. Indien de eigenaar van het water het heerlijke visrecht in bezit krijgt, vervalt het heerlijke recht en mag het niet opnieuw worden uitgegeven.
<i>Hengelvangstregistratie:</i>	(HVR) Het registreren van met de hengel gevangen vis, waarbij de vissoort, de lengte van de vis, vangstlocatie en –tijdstip worden geregistreerd. Deze registratie kan door individuele sportvissers worden ingevoerd in de landelijke database HVR-online. Met behulp van HVR-online kunnen o.a. trends in de visstand worden waargenomen ten behoeve van het visstandbeheer.
<i>Huurovereenkomst visrecht:</i>	De schriftelijke, privaatrechtelijke, overeenkomst tot huur van het gehele of gedeeltelijke visrecht in een bepaald water tussen de eigenaar van het visrecht en een derde, goedgekeurd door de Kamer voor de Binnenvisserij. Huurovereenkomsten worden doorgaans afgesloten voor een periode van zes jaar en worden automatisch verlengd tenzij de huurder of verhuurder de huurovereenkomst tijdig opzegt.
<i>KLPD:</i>	Korps Landelijke Politie Diensten
<i>Kribverlaging:</i>	Eén van de maatregelen uit de pkb Ruimte voor de Rivier, die erin voorziet de kribben in de Waal met circa 1,5 meter te verlagen teneinde de doorstroming van het water tijdens perioden van hoge waterafvoer te vergroten.

<i>KRW:</i>	(Europese) KaderRichtlijn Water
<i>Looprecht:</i>	Het van de eigenaar van de grond verkregen recht tot het betreden van de oever van het viswater.
<i>Machtiging:</i>	Een overeenkomst tussen een visrechthebbende en de gemachtigde, waarbij de gemachtigde toestemming krijgt schriftelijke toestemmingen voor het vissen te verstrekken aan zijn leden.
<i>Monitoring:</i>	Het periodiek uitvoeren van (visstand)onderzoek met als doel effecten van beleid of maatregelen vast te stellen.
<i>MSC-keur:</i>	Marine Stewardship Council, een initiatief voor een wereldwijd keurmerk voor visproducten van verantwoorde visserij
<i>Natura2000:</i>	Een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden op het grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie. Dit netwerk vormt de hoeksteen van het beleid van de EU voor behoud en herstel van biodiversiteit. Natura2000 is niet enkel ter bescherming van gebieden (habitats), maar draagt ook bij aan soortenbescherming. Het netwerk omvat alle gebieden die zijn beschermd op grond van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. In Nederland zijn de Natura2000-gebieden beschermd via de Natuurbeschermingswet. Voor ieder Natura2000-gebied moet eens in de zes jaar een beheerplan worden opgesteld.
<i>Natuurvriendelijke oever:</i>	Oevervorm waarbij de nadruk niet uitsluitend ligt op een effectieve verdediging van het land tegen het water en andersom, maar waarbij ook aandacht wordt geschonken aan andere functies die oevers vervullen. Vooral de ecologische functie is bij natuurvriendelijke oevers van belang. Als overgangszone tussen water en land vormen oevers het leefmilieu van tal van watergebonden planten en dieren.
<i>Nevengeul:</i>	Een parallel aan de rivier gegraven geul met als doel extra capaciteit voor waterafvoer en natuurontwikkeling.
<i>Normalisatie:</i>	Het geven van een gelijkmatig beloop aan een natuurlijke waterloop met als doel het water beter bevaarbaar te maken of het water sneller af te voeren. Voorbeelden van normalisatie zijn het rechttrekken van slingerende beken en het aanleggen van stuwen.
<i>Paaigebied:</i>	Een gebied met specifieke kenmerken die door een bepaalde vissoort gebruikt wordt om zich voort te planten (te paaien). Vrouwelijke vissen zetten hier hun kuit (eitjes) af, mannelijke vissen bevruchten hier het kuit met hom (sperma).
<i>Pootvis:</i>	Jonge vis die gebruikt wordt voor visuitzet.
<i>Schieraal:</i>	Een aal die op het punt staat het zoete binnenwater te verlaten en terug te keren naar het paaigebied in zee. Een schieraal heeft een witte buik en grotere ogen dan gewone (of rode) aal.
<i>Schriftelijke toestemming:</i>	De schriftelijke, privaatrechtelijke, toestemming van de visrechthebbende tot het geheel of gedeeltelijk uitoefenen van de visserij in een bepaald water, met een geldigheidsduur van maximaal 3 jaar, en goedgekeurd door de Kamer voor de Binnenvisserij. Aan het uitoefenen van deze visserij kunnen door de visrechthebbende beperkende voorwaarden zijn gesteld. De schriftelijke toestemming van de visrechthebbende is volgens de Visserijwet vereist voor iedereen die de visserij uitoefent.
<i>Splitsing van visrecht:</i>	De overheid heeft tussen 1972 en 1999 de splitsing van visrechten op de staatsbinnenwateren ingezet als beleidsinstrument ten gunste van de ontwikkeling van de sportvisserij. De splitsing van visrechten geschiedde op basis van vrijwilligheid, waarbij de beroepsvisserij de aalvisrechten (het recht om uitsluitend op aal te vissen) huurde en de sportvisserij de schubvisrechten (het recht om te vissen op alle vissoorten m.u.v. de aal).
<i>Sportvisakte:</i>	Voor de wijziging van de Visserijwet in 2006 was dit publiekrechtelijke

	document vereist voor het mogen uitoefenen van de visserij met maximaal twee hengels op de Nederlandse binnenwateren.
<i>Staatswateren:</i>	Alle wateren (voornamelijk de grote rivieren en kanalen) die in eigendom zijn van de Staat
<i>Stroomgebied:</i>	Het gehele gebied dat zijn overtollige water via een bepaalde rivier en zijn zijrivieren afvoert naar zee. De grens tussen twee stroomgebieden heet waterscheiding.
<i>Toegankelijkheid:</i>	De mate van fysieke of juridische toegang tot het water, anders gezegd de mogelijkheden om aan het water te komen. Beperkingen van juridische aard zijn de afwezigheid van recht van overpad of afwezigheid van het visrecht. Beperkingen van fysieke aard zijn bijvoorbeeld niet passeerbare nevengeulen of ondoordringbare vegetatie waardoor de oever van het water niet bereikt kan worden.
<i>Vangstregistratie:</i>	Het op gestandaardiseerde wijze vastleggen van de vangst per dag, per visserijtype en per water. Bijvoorkeur wordt de vangst gespecificeerd in soorten en lengteklassen.
<i>Vergunning:</i>	Na de wijziging van de visserijwet in 2006 is deze term vervangen door de 'schriftelijke toestemming'.
<i>Vergunningstelsel:</i>	Het stelsel van schriftelijke toestemmingen die voor de grote rivieren worden afgegeven.
<i>VISpas:</i>	Het bewijs van lidmaatschap van de leden van de bij Sportvisserij Nederland aangesloten hengelsportverenigingen die in combinatie met één of meer lijsten van viswateren de schriftelijke toestemming vormt voor die wateren die zijn opgenomen in de bijbehorende lijst(en). De VISpas geeft toestemming voor het vissen op een groot aantal wateren in Nederland.
<i>Vispassage:</i>	Een technische voorziening die de stroomopwaartse migratie van vissen weer mogelijk maakt bij migratiebelemmeringen zoals stuwen.
<i>Visplan:</i>	Een plan waarin wordt aangegeven hoe de visserij mag worden uitgeoefend. Vastgelegd wordt welke vissoorten, in welke hoeveelheden, met welke vistuigen, op welke momenten, op welke locaties, door welke visser en met inachtneming van welke bijzondere voorwaarden mogen worden bevestigd. Daarnaast zijn ook afspraken vastgelegd over monitoring, vangstregistratie, controle en handhaving en is er is een evaluatieprocedure ten behoeve van het bijstellen van het visplan beschreven. De op deze wijze vastgelegde afspraken zijn bepalend voor de wijze waarop het totaal aan visserij-activiteiten in het betreffende (VBC-)gebied dient plaats te vinden.
<i>Visplanner:</i>	Op de website www.visplanner.nl kan via dit instrument per locatie worden nagegaan van wie een schriftelijke toestemming vereist is en welke vissoorten op deze locatie goed gevangen kunnen worden.
<i>VisrechtenGIS:</i>	GIS is een afkorting van Geografisch Informatie Systeem. Dit is een software-programma waarbij gegevens uit een database gekoppeld worden aan topografische kaart, zodat er ruimtelijke analyses gemaakt kunnen worden. De VisrechtenGIS is een toepassing waarbij allerlei informatie over de visrechtensituatie gekoppeld wordt aan een topografische kaart.
<i>Visserijbeheer:</i>	Het planmatig voorbereiden en uitvoeren van maatregelen om de visserij te optimaliseren
<i>Visserijkundige eenheid:</i>	Een aantal wateren die met elkaar in verbinding staan en waar de visstand als een geheel kan worden beschouwd.
<i>Visstand:</i>	De soortenrijkdom, de soortensamenstelling en de leeftijdsopbouw van alle vis in een bepaald water.
<i>Visstandbeheer:</i>	Het planmatig voorbereiden en uitvoeren van een stelsel van maatregelen

len met als doel het bereiken of behouden van een bepaalde visstand in een omschreven watersysteem.

Visstandbeheercommissie (VBC) Samenwerkingsverband ter bevordering van visstand- en visserij-beheer en doelmatige bevissing. In huurovereenkomsten van visrecht op Staatsbinnenwateren is deelname aan een dergelijke commissie verplicht gesteld, voor zover er sprake is van meer dan één visrechthebbende op het betreffende water of als visserij-kundige eenheid aangewezen complex van wateren. Ook wordt hiervoor wel de term Visserijbeheercommissie gehanteerd.

Visstandonderzoek: Het op gestandaardiseerde wijze uitvoeren van een onderzoek naar de visstand met behulp van diverse visserijmethoden. De STOWA heeft omschreven hoe het onderzoek uitgevoerd dient te worden.

Vistrap: Zie vispassage

Visuitzet: Gekweekte vis of vis uit een ander water in een bepaald water 'uitzetten' met als doel de hoeveelheid van een bepaalde vissoort te laten toenemen ten behoeve van het herstel van de visstand, of ten behoeve van de sport- of beroepsvisserij.

Vrije hengel: Deze term is vervallen met de wijziging van de Visserijwet in 2006. De vrije hengel hield in dat men als men in bezit was van een sportvisakte en met ten hoogste één hengel viste die voorzien was van een door de minister van LNV aangewezen aassoort, geen schriftelijke toestemming van de visrechthebbende nodig had. Deze vrije hengel gold alleen op de openbare vaarwateren.

Zakelijk visrecht: Zie heerlijk visrecht

Zoet-zoutovergang: De overgang van het zoete rivierwater naar de zoute zee. In een natuurlijke situatie is deze overgang geleidelijk en verloopt via een gradiënt van toenemend zoutgehalte, met een brakwaterzone. In de huidige situatie zijn er nauwelijks natuurlijke overgangen door de aanwezigheid van sluizen of dammen. De sluizen en dammen zijn voor vis vaak moeilijk passeerbaar, wat al een probleem op zich is voor migrerende vis. De sluizen zorgen ook voor een abrupte overgang van zoet naar zout die bij vis kan leiden tot ziekte omdat er geen gelegenheid is voor acclimatisatie. Verder ontbreekt er bij een abrupte zoet-zoutovergang een brakwaterzone die voor diverse vissoorten van belang is al opgroeigebied.

Zwartvissen: Het vissen zonder schriftelijke toestemming van de visrechthebbende.

VERWERKTE LITERATUUR

- Aalderen, R. van, 2004.** *Kansen voor riviervis;*
Beleid en planvorming rivierengebied. Basisdocument 1. Zilveren Stroom, Bilthoven.
- Beers, M.C. et al, 2004.** *Overleven of overleveren;*
economische en maatschappelijke betekenis van de beroepsvisserij en haar toekomstperspectieven. OVB en EIM, Zoetermeer.
- Bosman, D.A.F., 2001.** *Heerlijke Visrechten helder?;*
Casestudie naar oude zakelijke (waaronder heerlijke) visrechten op een deel van de Waal. OVB, Nieuwegein.
- Bosman, F. en J. Kamman, 2007.** *Sportvisserijnota Midden Nederland;*
deelrapport enquête sportvissers. Hengelsportfederatie Midden Nederland en Sportvisserij Nederland, Bilthoven.
- Burger, A. & G. van Steenberg, 2007.** *Ruimte voor rivier, vis en sportvisser.*
Afstudeerrapport in opdracht van Zilveren Stroom. Hogeschool van Hall Larenstein, Velp.
- Cioc, M., 2002.** *The Rhine, an eco-biography 1815 – 2000.*
University of Washington press. Dekker, W. (2004). Slipping through our hands, population dynamics of the European eel. Proefschrift, Universiteit van Amsterdam.
- Commissie Waterbeheer 21e eeuw, 2000.** *Waterbeleid voor de 21e eeuw;*
Geef water de ruimte en de aandacht die het verdient. Commissie Waterbeheer 21e eeuw.
- Drimmelen, D.E. van, 1987.** *Schetsvanderivier-enbinnenvisserijtohetmiddenvande20ste eeuw,*
OVB, Nieuwegein
- Drimmelen, D.E.** Persoonlijk archief, diverse stukken.
- Europees Parlement, 2000.** *Europese kaderrichtlijn water.*
Richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad. In: Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen, 22-12-2000.
- Groot, S.J.** *RIZA / IKSR rapporten zalm, zeeforel, fint, steur.*
- HISWA Vereniging et al, z.j..** *Ruimte voor recreatie langs de bovenrivieren.*
Ingenieursbureau Oranjewoud BV, Deventer/Heerenveen.
- Peters, J.S., 2004.** *Kansen voor riviervis;*
Ontwikkelingsmogelijkheden voor vis in Rijn en Maas. Basisdocument 2. Zilveren Stroom, Bilthoven.
- Projectorganisatie Ander Beheer Haringvlietsluizen, 2008.**
De Haringvlietkrant, nummer 6, januari 2008.
- Smit, M., B de Vos en J.W. de Wilde, 2004.** *De economische betekenis van de sportvisserij in Nederland.* LEI, Den Haag.
- Klinge, M. et al, 2003.** *Handboek Visstandbemonstering.*
STOWA, Utrecht
- Kraal, M., 2004.** *Van aal tot zalm;*
schetsboek riviersportvisserij. NVVS, Amersfoort.
- Kuiper, M. & M. Steenstra, 2007.** *KRW-maatregelenpakket RWS ON;*
Voorlopige uitkomst, stand van zaken 26 oktober 2007. Rijkswaterstaat Oost Nederland, Arnhem.
- Martens, P.J.M. (1999).** *Schokkermannen en bootvissers;*
de ankerkuilvisserij op Hollands Diep en Haringvliet. Zuidelijk Historisch Contact, Tilburg.
- NVVS, 1993.** *Sportvisserij ontwikkelingsplan voor de Maas.*
Nederlandse Vereniging van Sportvissersfederaties, Amersfoort.
- NVVS, 1994.** *Sportvisserij ontwikkelingsplan;*
Visserijkundig beheer en sportvisserijgebruik watersysteem Benedenri-

- vieren. Nederlandse Vereniging van Sportvisserfederaties, Amersfoort.
- NVVS, 1996.** *Sportvisserij ontwikkelingsplan;*
Visserijkundig beheer en sportvisserijgebruik watersysteem IJssel. Nederlandse Vereniging van Sportvisserfederaties, Amersfoort.
- NVVS, 1999.** *Sportvisserijontwikkelingsplan Nederrijn/Lek;*
Sportvisserij-gebruik watersysteem Nederrijn/Lek. NVVS, Amersfoort.
- Quak, J., 2006.** *Notitie Evaluatie project Visstandbeheercommissies (VBC 1998-2005).*
Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij, Bilthoven.
- Redactieteam Rijn-Midden, 2004.** *Karakterisering deelstroomgebied Rijn-Midden.*
Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-Midden.
- Render, T., 2004.** *Hengelvangstregistratie;*
Onderzoek naar de toepasbaarheid van dit instrument op de grote rivieren. Studentenrapport in opdracht van Zilveren Stroom. Saxion Hogeschool IJsselland, Deventer en OVB, Nieuwegein
- Schulte-Wülwer-Leidig, 2004.** *Rijn & Zalm 2020;*
Programma voor trekvisserij in het Rijnsysteem. Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn (ICBR), Koblenz.
- Stichting Reinwater, 2004.** *Positionpaper Visgeleidingssystemen bij Waterkrachtcentrales.*
Stichting Reinwater, Amsterdam.
- Stichting Reinwater, 2004.** *Waterkrachtcentrales en Visgeleiding.*
Stichting Reinwater, Amsterdam.
- Unie van Waterschappen, Sportvisserij Nederland, Combinatie van Beroepsvisserij, 2006.** *Adviesnota beleid waterbeheer - visstandbeheer.*
GBS Prepress, Rijswijk.
- Verslagen van de Staatscommissie voor het zalmvraagstuk, 1921.** Den Haag.
- Verslagen en Mededelingen over de visserij / Jaarcijfers over de visserij 1921 – 1970.**
Ministerie van Landbouw, economie en nijverheid / Ministerie van Landbouw en Visserij.
- Werkgroep Visstandbeheer, 2003.** *Vissen met Verstand;*
Richtlijnen aanpak benutting van visstanden voor VBC's. Werkgroep Visstandbeheer, Nieuwegein.
- Zoetemeijer, R.B. & B.J. Lucas, 2007.** *Basisboek Visstandbeheer.*
Sportvisserij Nederland, Bilthoven.

BIJLAGE I
EFFECTEN DIE VAN INVLOED WAREN OP DE VROEGERE RIVIERVISSERIJ

factor	effect op vis / visstand	effect op visserij
Droogte, weinig neerslag, binnen dringen zout water	Vis trekt stroom-opwaarts (spiering, aal). Meer bot in benedenrivieren. Snellere doortrek fint, andere trekvissen blijven "hangen".	Ankerkuilvisserij minder goed uitvoerbaar.
Storm, hoge ebstand, binnen dringen zout water.	Sommige soorten trekken hoger, soms vissterfte (aal).	Visserij wordt gehinderd.
Koud zomerweer, hoge waterstanden.	Weinig vistrek.	Slechtere mogelijkheden voor veel vistuigen (zegen).
Zeer warm weer.	Weinig vistrek (zalm), meer visziekten, minder overleving in opslag.	Vaak goede aalvangst.
Waterverontreiniging	Vissterfte	Smaakbezwaren, vis onverkoopbaar, verminderde visserij-efficiency, verstopping met vuil, toename arbeid en lagere opbrengsten.
Intensiteit scheepvaart	Sterfte (broed)	Tijdelijk stilleggen visserij
Riviernormalisatie, baggerwerken	Verandering visgemeenschap, afname riviertrevissen	Minder geschikte locaties voor typische zegenvisserij op zandplaten, meer obstakels (hatten= boomstronken in rivierbodem). Afname zegen -en drijfwanvisserij
IJsgang		Geen grootschalige visserij mogelijk
Aanbod aan vis	Sterke jaarklassen, kleinere lengte	Veel aanbod, lagere prijzen, sommige markten niet beschikbaar (bijv. grote spiering naar VS en Engeland)
Wolhandkrab		Schade aan vangtuigen, geringe visserij-efficiency, meer intensieve arbeid bij lagere opbrengst
Geringe aasvoorziening (sterk bepaald door aanbod kleine spiering= "pinkaf")		Lage opbrengst aalvisserij met kubben / korven (benedenrivieren)
Overbevissing (secundaire factor), weinig selectieve visserij (ankerkuil) met hoge sterfte van bijvangst.	Afname van populatiedichtheid en verandering van lengtesamenstelling	Minder opbrengst per eenheid van visserij-inspanning
Relatie boven- en benedenriviervisserij		Hoge visserij-inspanning benedenstrooms leidt tot lagere opbrengsten bovenstrooms (zalm, elft, fint)
Economische factoren: <ul style="list-style-type: none"> • Hoge aanvoer • Lage aanvoer • Invoer vanuit buitenland • Meer aanvoer zeevis • Economie buitenland (inflatie, crisisjaren, bescherming eigen markten) • Economische conjunctuur binnenland (crisisjaren, hoge werkloosheid) • Idem bij economische hoogconjunctuur (na WO II) • Toename sportvisserij, groei markt voor handelspootvis • Vermindering visrechten en viswaterareaal 	<ul style="list-style-type: none"> • Lage prijzen • Hogere prijzen, hogere loonkosten • Geringe afzet, concurrentie op buitenlandse markten • Geringere afzet zoetwatervis • Slechtere concurrentie-positie, lagere opbrengst • Meer gelgenheidsvissers, meer concurrentie • Uittrek visserijpersoneel naar "de wal", keuze voor meer zekerheid en sociale voor-zieningen, personeelsgebrek • Vergroting afzetmarkt, hogere inkomsten • Lagere opbrengsten 	

ONTVANGEN 20 JUL 2007

COMBINATIE VAN BEROEPSVISSERS

trouwenlaan 17
 postbus 72,
 3280 AB RIJSWIJK
 tel. 070 - 3399600
 fax. 070 - 3099420
 ING-bank: 66.95.13.237
 postbanknr. 8310057

Werkgroep Zilveren Stroom
 T.a.v. de heer R. van Aalderen, Secretaris
 P/a Postbus 162
 3720 VB BILTHOVEN

Uw kenmerk:	Onderwerp:		
--	Terugtrekking uit het project		
Ons kenmerk:	Doorkiesnummer:	E-mail:	Datum:
074/27.4.1/AH/SB	070 - 3369622	ahcinen@pvis.nl	17 juli 2007

Geachte deelnemers aan het project Zilveren Stroom,

Tot mijn spijt moet ik u mededelen dat de leden van onze belangrijkste lidorganisatie in het rivierengebied, de vereniging van rivierenvissers "Samen Sterk", unaniem hebben besloten om geen bijdrage te leveren aan de beheervisie voor het rivierengebied zoals daar tot nu toe door u en onze ambtelijke medewerkers aan gewerkt is.

Het bestuur van de CvB heeft daarop besloten om voorlopig uit het project te stappen. De CvB vindt het ook niet gepast om een beheervisie voor het rivierengebied mede te ondertekenen wanneer meer dan de helft van haar leden in het rivierengebied niet akkoord gaat met de inhoud daarvan.

Wij zien helaas geen mogelijkheden om op korte termijn de leden van "Samen Sterk" van de kwaliteit, nut en noodzaak van deze visie te overtuigen.

Wij sturen een kopie van deze brief naar een tweetal leden van onze organisatie die wel positief staan ten aanzien van de concept beheervisie. Met hen zal de CvB doorspreken hoe mogelijk op lokaal niveau, per VBC, toch gebruik kan worden gemaakt van de in het project verkregen kennis en inzichten.

Hoogachtend,
 COMBINATIE VAN BEROEPSVISSERS

Drs. K. J. Heldoorn
 voorzitter

COLOFON

Titel Visie Zilveren Stromen; een visie op de sportvisserij, de visstand en het visserijbeheer op de grote rivieren

Redactie en eindredactie Jaap Quak, Roland van Aalderen
Sportvisserij Nederland
Postbus 162
3720 AD BILTHOVEN
Telefoon 030-605 84 00
Telefax 030-603 98 74

E-mail info@sportvisserijnederland.nl

Homepage www.sportvisserijnederland.nl

Opdrachtgevers: Hengelsportfederatie Oost-Nederland, Federatie Midden Nederland, Hengelsportfederatie Limburg, Federatie van hengelsportverenigingen Zuidwest-Nederland, Sportvisserij Nederland

Samenstelling Werkgroep Zilveren Stromen

- Ed Piek, Hengelsportfederatie Oost-Nederland
- Frank Bosman, Federatie Midden Nederland
- Marc Budé, Hengelsportfederatie Limburg
- Hans den Bakker, Federatie van hengelsportverenigingen Zuidwest-Nederland
- Jaap Quak, Sportvisserij Nederland (voorzitter)
- Roland van Aalderen, Sportvisserij Nederland (secretaris)

Auteur(s) Jaap Quak & Roland van Aalderen

Tekstbijdragen Ed Piek, Frank Bosman, Marc Budé, Hans den Bakker, Franklin Moquette, Josje Peters

Opmaak en drukwerk communicatieteam x-hoogte, Utrecht

Aantal pagina's 68

Trefwoorden Sportvisserij, visserijbeheer, visstand, visstandbeheer, rivieren, Beneden Rivieren, Maas, Waal, Neder Rijn, IJssel, Lek

Versie Definitief

Datum September 2008

Bibliografische referentie: Quak, J. & R.A.A. van Aalderen (2008). Visie Zilveren stromen; een visie op de sportvisserij, de visstand en het visserijbeheer op de grote rivieren. Uitgave van de werkgroep Zilveren stromen / Sportvisserij Nederland, Bilthoven.

© Zilveren Stromen & Sportvisserij Nederland, Bilthoven

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de copyright-houder en de Opdrachtgever.

Werkgroep Zilveren stromen / Sportvisserij Nederland is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede schade welke voortvloeit uit toepassing van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Sportvisserij Nederland.

**Een visie op de sportvisserij, de visstand
en het visserijbeheer op de grote rivieren**

door

werkgroep "Zilveren Stroom"

september 2008

ZilverenStroom